

הדרגת הירומי

מסכת מעילה דף יז - דף יח

"אייר - יא אייר התשע"ב

(ב) גמ', דתניא רבי אליעזר אומר לא יאכל כי קודש הוא וכו'. כתבו התוס' בשבת (פ"ט): ד"ה אסורין ומצטרפין. דהא דבעינן הכא קרא לומר דפיגול ונותר מצטרפין לאכילה, היינו כרבי שמעון **(בערלה פ"ב מ"ה)** דאית ליה שני איסורין משני שמות אין מצטרפין. אבל לרבי מאיר דאית ליה דמצטרפין, בלאו הכי מצטרפין לאיסור אכילה כשאר איסורים.

(כא) רש"י ד"ה אבל, בסוה"ד, דאי הוי חצי זית מזה וחצי זית מזה וכו'. כתב התוס' **יו"ט**, דלאו למימרא דלוקה שתיים, דהא זיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא, אלא דאם התרה בו משום פיגול או משום נותר לוקה. והעיר התוס' **חדשים** (על המשניות), דבלאו הכי אינו לוקה שנים, משום דתרווייהו מחד קרא נפקא. והק"ן אורה תמה, דאכתי כיון דליכא שיעור לא בפיגול ולא בנותר, מהיכי תיתי שיתחייב מחמתם, אלא כתב דהא דלוקה היינו משום הלאו ד"לא יאכל כי קודש הם". ועיין עוד מה שכתב בדעת הרמב"ם.

(כב) מתני', האוכל שנטמא באב הטומאה ושנטמא בולד הטומאה מצטרפין זה עם זה לטמא בקל. עיין בטהרות (פ"א מ"ה), דהני מילי חצי ביצה מזה וחצי ביצה מזה שבללן. אבל ביצה מזה וביצה מזה, הרי מטמאים כחמור שביניהן.

(כג) גמ', מה טעם שאפשר לשני שיעשה ראשון וכו'. פירש רש"י **בד"ה תניא**, דהגמ' סברה דשני יכול לעשות ראשון, ועלה מקשינן, הא אפילו שני אינו עושה וכל שכן שאינו עושה ראשון. והשיטה **מקובצת** (השלם) ביאר, דמעיקרא סברי דאפשר לשני שיעשה כראשון, דהיינו דכי היכי דראשון עושה שני, הוא הדין שני עושה שני, ועלה פרכינן, דהא אין טומאה עושה כיוצא בה.

דף יח ע"א

(א) מתני', הערלה וכלאי הכרם מצטרפין. פירש רש"י **בד"ה הערלה**, "כדאמרין גבי פיגול ונותר". ביאר **הצאן קדשים**, דכוונתו דאי רוב ערלה הרי מחויב משום ערלה, ואי רוב מכלאיים, הרי מחויב משום כלאיים. אמנם **בליקוטי הלכות** ביאר, דכי היכי דילפינן לצירוף פיגול ונותר מקרא ד"לא יאכל כי קודש הם", הוא הדין דילפינן מיניה לצרף ערלה וכלאי הכרם. [ולכאורה נראה לבאר, דהיינו משום דהני תרי איסורי "קדושה" כתיבה בהו, גבי כלאים, **(דברים פ"ב ט)** לֹא תִזְרַע כְּרִמְךָ כְּלֵאִים, פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֹּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע וְתִבְּוֹאת הַכֶּרֶם. וגבי ערלה, **(ויקרא פ"ט כד)** וּבִשְׁנֵה הַרְבִּיעֵת יִהְיֶה כָּל פְּרִי קֶדֶשׁ הַלְּוִיִּם לָהּ, וצריך לבאר דדין קדושת נטע רבעי מחמת דין ערלה אתי].

(ב) מתני', שם. הר"ש בערלה (פ"ב מ"א) הביא מהירושלמי (שם) דההיא מתניתין כרבי מאיר אתיא דאית ליה **בעבודה זרה** (סו). דכל האיסורים מצטרפין זה עם זה מדכתיב "לא תאכלו כל תועבה". ועיין בתוס' **בשבת (פ"ט): ד"ה אסורין ומצטרפין** דכתבו, דלאב"י **בעבודה זרה** (סו), דסבר דאף רבנן דפליגי ארבי מאיר גבי צירוף איסורין, הני מילי בשני מינים, אבל מין אחד אף בשני איסורין מצטרף, שפיר אתיא מתניתין אף כרבנן. אמנם העיר, דלא דמי מצטרפין דרישא לאין מצטרפין דסיפא, דמצטרפין דרישא לענין מלקות אתא, ואין מצטרפין דסיפא דרבי שמעון מייירי לענין איסורא, דהא למלקות לא בעינן צירוף. ועיין לעיל (יז): אות יט.

(ג) מתני', שם. העיר התוס' יו"ט, דלמאי דאוקי רב מתניתין לעיל (טו): דאמרה דכל הנבלות בין טמאות ובין טהורות מצטרפות זו לזו לאו לענין אכילה, על כרחך מתניתין דידן פליגא אהאי מתניתין. והברכת הזבח כתב, דמאי דאמרין התם דאין מצטרפין לענין אכילה, היינו ללקות אלאו דנבלה משום דאין איסור נבלה חל על האיסור טומאה, אבל וודאי דמצטרפין ללקות משום "לא תאכלו כל תועבה".

(ד) מתני', שם. כתב הרמב"ם (בפירוש המשניות, וכן בפט"ו ממאכלות אסורות הי"ד), דמתניתין איירא לענין תערובת, דאם נפל מערלה וכלאי הכרם לחולין ואין מאתיים כנגדן, נאסרה התערובת. וכתב **בחידושי רבינו חיים הלוי** (פ"י ממעשה הקרבנות הי"ב), דאי בתערובת, הא לא תליא בפלוגתא דרבנן ורבי מאיר אי איסורין מצטרפין אי לאו, דשייכא לענין לחייבו משום איסור היכא דבעינן שיעור לחייב. אבל גבי תערובת, כל דליכא

(יב) גמ', שפעם אחת גזרה המלכות גזרה וכו'. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דגזרו דווקא על שבת ומילה, משום דבאלו המצוות נבדלו ישראל מן האומות. דכתיב בהו "אות היא ביני ובינכם". ואשה דאין בה מילה מובדלת מן האומות בטבילה, וכדחזינן נמי מהא דלא נכנסו ישראל בברית אלא על ידי מילה וטבילה, והנשים שלא היו במילה, הרי נכנסו בטבילה בלבד.

(יג) גמ', הלך רבי ראובן בן איסטרובלי וסיפר קומי. בבא קמא (פג). איתא דהתירו לאבטולמוס בן ראובן לספר קומי משום דהיה קרוב למלכות. ובתוס' (שם) **ד"ה התירו** כתבו, דמתחילה לא גזרו על הקרובים למלכות, ואבטולמוס בן ראובן היה רגיל כדאמרין **במעילה (יז)**. דסיפר קומי כדי שלא ירגישו בו והטעה אותן, [ונראה דהכי גרסו בסוגיין]. ועיין **בכסף משנה** (פ"א מעבודה זרה ה"ג) דכתב, דהתירו לו משום הצלת ישראל. אי נמי, התורה נתנה לחכמים כח לקבוע מה חשיב בכלל האיסור ד"בחוקתיהם", ולא גזרו על הקרובים למלכות.

דף יז ע"ב

(יד) גמ', עיקם פיו רבי אלעזר ברבי יוסי. פירש רש"י **בד"ה עיקם פיו**, דלא אמר בקול רם כמנהגו אלא בלחשה שלא ירגיש רבי שמעון בר יוחאי ויהיה כמורה הלכה בפני רבו. והקשה **הצאן קדשים**, דאי אית ביה משום הוראה בפני רבו, היאך מותר לומר בלחש. ואי סבר דלית ביה משום מורה הוראה כיוון דדינו מפורסם, והשאלה שנשאלה מהם היכן רמזא הא מילתא בתורה, אמאי לא אמרו בקול. ומשום הכי ביאר, דרבי אלעזר ברבי יוסי עיקם שפתיו כדי להורות דאותו דבר מותר לאומרו בפני רבו משום דהוי רק כשיחת חולין, ועלה קאמר ליה דמעיקמת שפתיך נראה דתלמיד חכם אתה, ושיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד, ותו הוי כמורה הוראה בפני רבו. אמנם העיר, דלמאי דמסיק אב"י **בכתובות (ס)**: דהא דאסור להורות בפני רבו אינו משום אפקרותא אלא משום דלא מסתייעא מילתא, לכאורה היכא שהדין ידוע, ליתא משום מורה הוראה בפני רבו.

(טו) גמ', נזדמן לה מלאך שלש פעמים. פירש רש"י **בד"ה שפחה**, דשלש פעמים כתיב מלאך בפרשה. וביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דשלשה פסוקים זה אחר זה כתיב בהו "ויאמר לה מלאך ה'", לומר לך דעל כל אמירה ואמירה היה מלאך אחר. והרש"ש ציין, **דבמדרש רבה (מה, ז)**, נחלקו כמה מלאכים נודמנו לה, דאיכא מאן דאמר חמשה ואיכא מאן דאמר ארבעה.

(טז) [מתני', מפני שהן שני שמות. צריך לומר דלא הוו האי שני שמות, משום דמתרי קראי נפקי, דהא תרווייהו אזהרתן מדכתיב גבי נותר "לא יאכל כי קודש הוא", וכדפירש רש"י **בכריתות (ב)**. ד"ה אוכל. אלא כיון דשני מיני איסורין נינהו, אינן מצטרפין. ועיין באות הבאה (ח.ו.).]

(יז) מתני', שם. כתב התוס' **יו"ט**, דהאי לאו עיקר טעמא הוא, דהא מסקינן בגמ' דלענין אכילה מצטרפין דשפיר חשיב שם אחד, ודווקא לענין טומאת ידיים אין מצטרפין, והיינו משום דהוי תקנתא לתקנתא, וכדכתב רש"י **בד"ה לא שנו**. אלא מציינו כהאי גוונא דסברה הגמ' דאין הטעם של המשנה עיקר. אי נמי, כיון דמשני שמות הן, לא רצו לגזור בהו מדבריהם. ועיין באות הבאה.

(יח) גמ', לא שנו אלא לטומאת ידיים דמדרבנן וכו'. כתב רש"י בד"ה לא שנו, דהיינו טעמא משום דתקנתא לתקנתא לא עבדינן. והעיר הק"ן אורה, הא אף אי טומאת ידיים מדאורייתא, כיון דשני שמות הם לית בהו צירוף, ודווקא לענין אכילה יש לצרפן משום דקרא כלל לכולהו בלאו "לא יאכל כי קודש הוא".

(יט) גמ', אבל לענין אכילה מצטרפין. הקשו התוס' **בזבחים (עח)**. ד"ה הפיגול והנותר, אמאי מצטרפין הא איסורין מבטלין זה את זה, ותירצו, דהכא איירי בשאינם מעורבים. אי נמי, הכא איירי ללקות משום לאו ד"לא יאכל כי קודש הם", והא דאמרין דאיסורים מבטלים זה את זה היינו דווקא לענין הלאוים המחולקים של פיגול ונותר. אי נמי, מאי דאמרין מצטרפין היינו לאיסורא בעלמא, אבל מלקות בלאו הכי ליכא דהא הוי לאו שבכללות. ועיין עוד **בתוס' בכריתות (יא): ד"ה שאם**, שכתבו, דהכא לא איירי לענין קרבן.

האי ילפותא הוי אמינא דמעילה דהקדש הוי כמעילה דפקדון, דאף הכונר ונשבע כגון דהתחייב מנה לבדק הבית וכפר, יש לחייבו קרבן מעילה. וכן פשיעה בשומרים הוי אמינא דחשיב מעילה. וקמשמע לן ברייתא, דאין מעילה אלא שינוי. ונלכאורה איכא נמי נפקא מינה, דאי לא דילפינן מסוטה ועבורת כוכבים דענין המעילה היא השינוי, הוי אמינא דהחייב הוא על הנאה גרידא, וכדאמרינן להלן בסוגיין].

יד) תוס' ד"ה ואומר וימעלו, בתוה"ד (בהמשך דבריהם בעמוד ב), כגון מוכר ונותן או משאיל חפצים של הקדש להדיוט שמעל אף על פי שלא נהנה. העיר הקרן אורה, הא וודאי אף המשאיל יש לו את הטובת הנאה של השאלה. ונלכאורה יש לומר דאיכא נפקא מינה בגוונא דשיעור הנאת המשאיל פחות משוה פרוטה, והנאת השואל גופיה היתה שוה פרוטה].

טו) בא"ד, שם. עיין לקמן (יט). אות ז, שהתבאר דעת רש"י דמעבורת כוכבים לא ילפינן שינוי רשות, אלא המבקע בקדום.

דף יח ע"ב

טז) גמ', או נהנה ולא פגם. פירש רש"י בד"ה או יהא, דנילף מסוטה דהוי מעילה אפילו בהנאה בלא פגם דהרי סוטה בעולה ועומדת ואפילו הכי מעילה קרי לה רחמנא. והקשה השיטה מקובצת (אות כג), הא קרא דמעילה דסוטה "כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל", אסוטה קאי ולא אבוהל, ומה שייר למימר דליכא פגם במעילתה משום שהיא בעולה. ומשום הכי ביאר, שהסוטה במעילתה אינה פוגמת בבעלה, משום דאף דוינתה עם אחר, מכל מקום אינה משנה עצמה מרשות בעלה, כיון דאין בדעתה לעזוב אותו.

יז) גמ', ובמחובר לקרקע. ביאר השיטה מקובצת (אות א) דסלקא דעתין דיש מעילה במחובר דומיא דסוטה דכמעט איש ולויות וכוונתו לפסוק **במלכים א** (ו, לו), דקרי לדיבוק איש ואשה בלשון חיבור. ואף דבעבורת כוכבים ליכא חיוב על מחובר, מכל מקום ליכא למילף מינה, משום דמכל מקום איסורא איכא. ונלכאורה צריך ביאר אמאי בעינן נמי דומיא דעבורת כוכבים. ולא סגי בהא דחזינן דבסוטה כהאי גוונא מעילה היא. (ח.ו.י.). והתקנת עזרא ביאר, דסלקא דעתין דכיון דהוקש לעבודה זרה, והמשתחה למחובר חייב, הוא הדין דיש לחייבו במעילה. וכן הוא בפירוש רבינו הלל לתורת כהנים (דיבורא דחובא, יא). ובפירוש קדמון ביאר, דכוונת המקשן, דנילף דמעילה במחובר הויא מעילה מ"קדשי ה'" דכתיב סתמא בקרא.

יח) גמ', ובשליח שעשה שליחותו. ביאר השיטה מקובצת (אות לו), דכיון דליכא קרא למילף מינה דמהניא שליחות במעילה לחייב המשלח, נימא "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין" ונחייב את השליח. ואף דאין מעילה אלא בשוגג ולא שייך ביה "דברי הרב דברי התלמיד דברי מי שומעין", מכל מקום איכא נפקא מינה היכא דנוכר שליח ולא נוכר בעל הבית, דבכהאי גוונא נמי מעל בעל הבית.

יט) גמ', מה חטא האמור בתרומה וכו' ובתלוש מן הקרקע. כתב השער המלך (פ"ג מאישות ה"ג), דהא דילפינן למעט מחובר לקרקע היינו דווקא בגוונא דנהנה מן ההקדש. אבל המוציא מרשות לרשות, דכתבו התוס' בד"ה יכול, דמעבורת זרה ילפינן לה, כי היכי דהתם תלוש ולבסוף חיברו הוי כתלוש, הוא הדין מוציא מרשות לרשות לענין הקדש. והיינו דפסק הרמב"ם (פ"ו מערכין ה"ל), דהמשכיר בית לחבירו וחזר המשכיר והקדישו, השוכר הדר בו במעילה קאי, אף דבהלכות מעילה (פ"ו ה"ה) פסק, דהדר בבית הקדש לא מעל, והיינו משום דבדר בו סתם דהמעילה היא ההנאה, ילפינן מתרומה דאין מעילה במחובר בקרקע. אבל בשכירות דמוציא מרשות ההקדש, שפיר יש מעילה אף במחובר. ועיין עוד באבי עזרי (פ"ה ממעילה ה"ו). אמנם בשערי ישר (ש"ג פכ"ד) כתב, דכיון דילפינן לכולהו מעילות מ"חטא חטא", ילפינן מתרומה אתרווייהו. ונלכאורה אינו כמבואר בתוס' ד"ה יכול].

כ) גמ', אין אלא לי אוכל ונהנה בדבר שאין בו פגם מנין. כתב הקרן אורה, דנראה דרש"י לא גרס כן, אלא גרס "אין לי אלא אוכל ונהנה אכילתו ואכילת חבירו מנין". והיינו משום דדבר שאין בו פגם מסוטה ילפינן. והרש"ש כתב, דצריך לגרוס "אין לי אוכל נהנה וכו' מנין", וכן מבואר ברבינו גרשום], וכוונת הגמ' להקשות דאי מתרומה ילפינן, ליכא למילף אלא באוכל דומיא דתרומה, אבל שאר הנאות מנין. ותו מקשינן, מנין לאכילתו

בהיתר כדי לבטל האיסורים, הרי הם עומדים בעינם ולא בטלי. אמנם תוס' ד"ה תני, בתוה"ד שכתבו, אבל התם מיירי שהוא בתערובות כגון ערלה וכלאי הכרם וכו', סברי דלא איירינן בתערובות, ולרמב"ם הדרא קושיית התוס'.

ה) מתני', הבגד והשק והעור וכו'. כתב רש"י בד"ה והשק, דכל אחד מצטרף לקל הימנו. וכתבו התוס' בסוכה (יז): ד"ה ותני, דהא דמהני צירוף לקל הימנו, היינו כששיעורן קרוב, אבל בגד ועור אין מצטרפין כיון דשיעורם רחוק. אמנם סיימו, דכיון דקתני בסופא דמתניתין דכלים (פכ"ז מ"ג), "זה הכלל כל שחבר לו מן החמור ממנו טמא", נראה דאף היכא דשיעורן רחוק איכא צירוף. והר"ש (בכלים שם) כתב, דמצטרפין דווקא בסדר דקתני, משום דכך רגילים לחברן וכל שלא חברן כך בטלה דעתו ואין מצטרפין. ועיין עוד במשנה למלך (פכ"ג מכלים ה"ג) שהאריך.

ו) מתני', מפני שהן ראויים ליטמא במושב. עיין בסוכה (יז): דהוסיפו, "כדתנן המקצע מכולן טפח טמא". וברש"י (שם) ד"ה כדתנן, ובד"ה הואיל פירש, דאם עשה בגד מכל אחד מהן, שיעורו שוה בטפח וכיון דשוו בשיעוריהו מצטרפין. עוד פירש התם, דאיירי בגוונא שחיבר כל המינים יחד ועשה מהן בגד, וסיים שהראשון נראה. וביאר הערוך לנר (שם), דאי כפירוש בתרא, אמאי נקטה משנה "הואיל וראויין להטמא במושב", הרי היו ראויים נמי להטמא במדרס, עיין שם. ועיין עוד רש"י (בסוגיין) ד"ה תנא קיצע מכולן.

ז) גמ', תנא קיצע מכולן טפח וכו'. כתב השיטה מקובצת (אות ב), דהך ברייתא איירא כשיחודן להדיא להכי, ומשום הכי איכא צירוף אפילו לקל ממנו.

פרק הנהנה מן ההקדש

ח) מתני', הנהנה מן ההקדש שוה פרוטה. כתב בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ח ממעילה ה"א), דטעמא דשיעור מעילה בפרוטה משום דיסוד דין המעילה בהקדש כדין גול בהדיוט, וכמו שיבאר לקמן אות כב. ונאף דחזינן במתניתין דאיכא חיוב אהנאה אף בגוונא שהחפץ אינו נחטר, הא איתא בבבא קמא (כא). דהקדש שלא מדעת כהדיוט מדעת דמי. וביארו התוס' (שם) ד"ה כהדיוט מדעת, דדעת שכינה איכא שלא יהנה בלא מעילה. (ח.ו.י.). אמנם החזון איש (קדשים עמוד 340 סק"א) כתב, דנראה דילפי לשיעור פרוטה מדכתיב "ישלם" (ויקרא ה, טז).

ט) מתני', כיצר נתנה קטלא בצוארה וכו'. כתב התוס' יו"ט, דאורחא דמילתא נקט, דדרך אשה להתקשט בקישוטי זהב. ומאידך גבי חלוק טלית וקרדום נקט לשון זכר, משום דדרך הזכר להשתמש בהם. ועיין בתקנת עזרא שהעיר מכוס של זהב, דלכאורה משכחת לה אף בנשים.

י) מתני', שם. כתב השיטה מקובצת (לקמן כ. אות יב), דצריך לומר דבגיזברית איירי, וכן שתה בכוס של זהב ולבש חלוק וביקע בקדום, בגיזבר איירי. דאי לא הכי, הרי מיד כשהוציאן מרשות הקדש איכא מעילה ואפילו לא השתמש בו, וכדאמרינן התם בגמ'. וכן מבואר בדברי התוס' ד"ה ואומר (בהמשך דבריהם בעמוד ב).

יא) רש"י ד"ה או שתה, בתוה"ד, שאינן נפגמים בכך. כתב התקנת עזרא, דבדווקא נקט להאי לישנא דאין נפגמים בכך, דהא מבואר לקמן (יט.), דוודאי משכחת פגימה אף בשל זהב, כגון כשלא שומרו כראוי, אבל בדרך לבישה אינו נפגם. אמנם הרמב"ם (בפירוש המשניות) כתב, דאין זוהב טהור נפחת אפילו בכמה מאות שנים. ועיין לקמן (יט) אות יב.

יב) גמ', אמר רבא בלבוש מציעאה. עיין ברש"י ד"ה אמר רבא, ובתוס' ד"ה במאי קמפליגי מה שביארו בפלוגת רבי עקיבא וחכמים בלבוש מציעאה. ועיין רמב"ם (בפירוש המשניות) שכתב, דאיירי בבגד שדרכו להיפגם, אלא דהוא התכוון ליהנות בו הנאה שאינה של פגם, כגון ללבושו בין בגדיו דאינו נפגם לא מגופו ולא מבחוץ, דרבי עקיבא סבר דהואיל ונתכוון שלא יפגם, שפיר יש לחייבו על ההנאה. וחכמים סברי דכל דבר שדרכו להפגם, אין מועלין בו בלא פגם.

יג) גמ', אין מעל אלא שינוי וכן הוא אומר איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל. כתב הראב"ד (בפירוש לתורת כהנים, דיבורא דחובה יא), דאי לאו

הדרגת היוזמי

מסכת מעילה דף יח – דף יט

יא אייר – יב אייר התשע"ב

הכיפורים מכפר, הא מהני הוא אף על להבא, דהרי בלא כפרת יום הכיפורים היה מן הראוי לצרפו לחצי שיעור שיאכל לאחר יום הכיפורים.

דף יט ע"א

(א) גמ', והביא חטאתו ואשמו מן ההקדש. מדברי רש"י בד"ה עד שיצא נראה, דלא איירי בלקחן ממעות הקדש, כי ההיא דלקח קיני זבים ושוקל שקלו, אלא לקח בהמת הקדש והביאה לחטאת, דשינה מהקדש להקדש, ואהא אמר רבי יהודה דכיון דהביאה לעזרה מעל. וברבינו גרשום הביא יש מפרשים, דאיירי בשוקל שקלו ולקח מהן חטאת ואשם. ומדברי תוס' רבינו פרץ (הנדפס על הגליון) נראה, דהאי הביא חטאתו ואשמו מן ההקדש, היינו ממעות הקדש. ועיין באות הבאה.

(ב) גמ', כיון שהוציאו מעל דברי רבי שמעון. מבואר מפירוש רש"י ד"ה עד שיצא, דאליבא דרבי שמעון קסלקא דעתין שימעול רק כשיביאו לעזרה. [וגרס בסוגיין "כיון שהביא לעזרה מעל"]. אמנם בתוס' רבינו פרץ (הנדפס על הגליון) ביאר, דרבי שמעון סבר דמיד שהוציאו מרשות ההקדש איכא ביה הנאה, [ופירש הכי לטעמו דאיירי בקונה חטאת ואשם ממעות הקדש], אבל רבי יהודה סבר דאית ליה הנאה דוקא כשנתכפר. וביאר הלוקוטי הלכות (זבח תודה ד"ה מן), דבדווקא נקט רבינו פרץ דחייבו על ההנאה, משום דהכא אינו מוציא מרשות הקדש לרשותו, אלא משנה מרשות הקדש לרשות הקדש אחרת, ואין לחייבו משום שינוי רשות, דהא שינוי רשות מעבודת כוכבים יליף, והתם מוציאו לגמרי ואינו מכניס דבר תחתיו. ועיין נמי בקרן אורה דביאר בדרך זו.

(ג) רש"י בד"ה עד שיצא, בתוה"ד, דקסבר דמחייב חטאת או אשם לעולם הוא חייב באחריותו עד שיביאנו לעזרה. [וכן מבואר בתוס' בחולין (כב): ד"ה והביא]. והקשה בתוס' רבינו פרץ (הנדפס על הגליון), מדוע יצא מכלל אחריות כשהביאו לעזרה, הא אכתי לא נתכפר. וכן הקשו הקרן אורה והטורי אבן (מגילה ח.). ותירץ האבי עזרי (פי"ד ממעשה הקרבנות ה"ה), דמה שכתב רש"י דנפטר מן האחריות, לא נתכוין שנפטר מכפרה, אלא באחריות מהשיעבוד נכסים, דהא כל המחויב בקרבן אית ביה נמי חיוב ממון להקדש, וכדחוינן בקידושין (יג). גבי אשה שהביאה חטאתה ומתה דיביאו יורשין עולתה. וכשהביאו לעזרה פקע שיעבודו. ושפיר אית ליה הנאה.

(ד) גמ', רבי יהודה אומר עד שזורק את הדם. הקשה הקרן אורה, כיון דאכתי לא מעל עד שזורק את הדם ולא יצא מרשות הקדש, מהיכי תיתי שיעול לו קרבנו, הא אינו דידיה. ותירץ, דבשעת הזריקה יתברר למפרע דהוי קרבנו ובאחיעזר (ח"ג סימן ע) ביאר דבריו, דוודאי דעיקר המעילה היא ההוצאה מרשות ההקדש, אלא דאיכא תנאי דאף יהנה בהוצאה זו, וכשיהנה נתברר למפרע דמעל משעת הוצאה. והלוקוטי הלכות (זבח תודה ד"ה מן קודש) כתב, דשפיר איכא למימר דמיד שנתן המעות למוכר ונשתנה רשותו יצאו המעות לחולין, ואף דהלוקח גופיה שנטל המעות מן ההקדש אכתי לא מעל עד שיהנה. אמנם במנחת ברוך (סימן כח), האריך להוכיח דהיציאה לחולין מתלי תליא בחיוב מעילה, וכל שלא נתחייב משום מעילה, אינו יוצא לחולין.

(ה) גמ', והאי לאו זר הוא דהא אימשה בגווייה. כתב הקרן אורה, דסוגיין כרבי יהודה בכריתות (ו): אתיא, דהסך משמן המשחה על מלך וכהן אינו לוקה. דלרבי מאיר דהתם דאף הסך על מלך וכהן לוקה, אף גבייהו אשכחנא מעילה. ועיין באות הבאה.

(ו) גמ', והאי לאו זר הוא דהא אימשה בגויה קמשמע לן. ביאר בהגהות הרד"ל, דהאי "קמשמע לן" היינו דווקא לענין שמן המשחה, דהא קיימא לן כרבי יהודה בכריתות (ו): דאינן לוקין. אבל ליכא למילף מינה לשאר מילי דמעילה.

(ז) גמ', הקדש נמי עד דביקע בקרדום. פירש רש"י ד"ה אקשיה רחמנא, דעל ידי הביקוע שינהו ממלאכת קודש למלאכת חול, ולא מעל עד שיפגום. והקשה בתוס' רבינו פרץ (הנדפס על הגליון), דעד שיפגום לאו מעבודת כוכבים ילפא, אלא מתרומה וכדאמרין לעיל (יח:). ומשום הכי ביאר [וכן ביארו התוס' בד"ה אקשיה(הראשון) בסוה"ד] דאיירי בגזבר המשאיל קרדום לאחר, דחייבו משום שנוי רשות. ומאי דבעינן ביקוע, היינו אליבא דרב

ואכילת חבירו והנאתו והנאת חבירו, הא בתרומה חייב דווקא כשאוכל בעצמו.

(כא) גמ', אכילתו ואכילת חבירו וכו'. כתב בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ח ממעילה ה"א), דכיון דאין איסור המעילה כשאר איסורי ההנאה, אלא הוא דין ממוני כדרך שאסרה התורה גול בהדיוט, וכדאמרין בריש סוגיין "אין מעילה אלא שינוי", והיינו נמי טעמא דשיעור מעילה בפרוטה. שפיר איכא למימר דאכילתו ואכילת חבירו מהני להצטרף. והיינו נמי טעמא דאמרין להלן (בסוגיין) דצירף את המעילה לזמן מרובה, נמי מעל. דאי נימא דיסוד איסור מעילה כשאר איסורי הנאה, מהיכי תיתי שיתחייב על אכילת חבירו, ובגוונא דליכא צירוף לאכילתו.

(כב) תוס' ד"ה אכילתו ואכילת חבירו, מיירי שהאכיל את חבירו שנתן לתוך פיו של חבירו וכו'. בתוס' בקידושין (מג). ד"ה שלא מצינו נסתפקו בדין זה. וכתב השפת אמת, דיסוד ספיקם, משום דאיכא למימר דמאי דלא אמרינן זה נהנה וזה מתחייב, היינו היכא דהחייב הוא על ההנאה. אבל במעילה דקיימא לן דבדבר שיש פגם אינו חייב על ההנאה גרידא בלא שיפגום, הרי מוכח דאין החייב על ההנאה, ושפיר יש לחייב את המועל שפגם, אף דחבירו הוא שאכל. ועיין עור בקהילות יעקב (סימן ט) שהאריך לבאר ספק התוס'.

(כג) בא"ד, וכגון שצויה את חבירו ליטול ולאכול וכו'. כתב הקרן אורה, דלכאורה עיקר החיוב הוא על מה שחבירו הוציאו מרשות הקדש על פי ציוויו, והעיר דאם כן, אמאי הוזכר כלל מאכילת חבירו. וביאר, דוודאי אינו ענין לשליחות, אלא שכדי לחייב משום מעילה בעינן פגם על ידי אכילת והנאת אדם, ולא על ידי איבוד והיוק, ואין נפקא מינה מי הוא הנהנה, אלא כל שהפגם נהיה על ידי אדם יש לחייב את המועל. [ולכאורה יש לומר דהאי "לאכול" דקתני אינו בדווקא, אלא כיון דאיירי רישא באכל הוא, נקט הכא דאכל חבירו. אבל עיקר החיוב הוא על מה דאכל חציו והוציא חציו מרשות ההקדש].

(כד) גמ', אבל היום ואכל למחר ואפילו לזמן מרובה וכו'. פירש רש"י בד"ה ואפילו לזמן מרובה, דאם אכל חצי זית בשחרית וחצי זית לערב, יש לצרפן. ועיין רש"י בשבועות (כב). ד"ה מתוך שכתב, דצירוף המעילה לזמן מרובה הווי אף לקולא, דכל שלא היה ידיעה בינתיים, כולה חשיבה אכילת אחת, ואפילו אם אכל היום שיעור ולמחר שיעור, יש לחייבו רק אחת. והתוס' (שם) ד"ה מתוך כתבו, דרק לחומר א מצרפין את המעילה אפילו לזמן מרובה, אבל לא לקולא.

(כה) גמ', תלמוד לומר תמעול מעל מכל מקום. הקשה החק נתן, מהיכי תיתי דהאי "תמעול מעל" אתי לרבות דאכילות מצטרפות, והקישא דתרומה אתי למעט פגם ולא נהנה ונהנה ולא פגם, נימא איפכא. ותירץ, דאי הכי, לישתוק קרא מהקישא דתרומה וריבויא דתמעול מעל, ונילף מסוטה וכדאמרין מעיקרא דאיכא חיובא אף על הנאה בלא פגם, ולענין הא דאין אכילות מצטרפות, מסברא הוי אמינא הכי, דמהיכי תיתי דמצטרפות.

(כו) גמ', אי מה חטא האמור בתרומה פגימתו והנאתו כאחד מנין לאכילתו ואכילת חבירו וכו'. כתב בהגהות מראה כהן, דנראה דרש"י לא גרס "מנין לאכילתו ואכילת חבירו". ומשום דכבר תני לה לעיל. ועיין עור בחק נתן שכתב להגיה סוגיין על פי המבואר בתורת כהנים (דיבורא דחובה פי"א), דגרסינן לכולהו בהדדי, מנין לאכל היום ואכל למחר ואפילו לזמן מרובה ואפילו מכאן ועד שלש שנים. והוסיף, דהאי גירסא לא יקשה מה שהקשה רש"י בד"ה אף במעילה לא צירף.

(כז) רש"י ד"ה אף במעילה, בסוה"ד, וההוא דלעיל לא משמע אלא ליום אחד. הקשה בפירוש קדמון, דבתר דאמרין דאיכא צירוף אף לאחר כדי אכילת פרס, מה לי אותו יום מה לי יום אחר.

(כח) גמ', ואפילו מכאן ועד שלש שנים. בכריתות (יח:): הקשו, אמאי יום הכיפורים שבנתיים לא כיפר לו. ותירצו, דאממונא לא מכפר. אי נמי, אחצי שיעור אינו מכפר. והקשה התקנת עזרא (בסוגיין), מהיכי תיתי לומר שיום הכיפורים לא יכפר אחצי שיעור, הרי אם על שיעור שלם מכפר, כל שכן על חצי שיעור. ותירץ בשם הגר"י סלנטר, דכוחו של יום הכיפורים לכפר על מה שעבר, אבל אינו מועיל על העתיד. ובאוכל חצי שיעור, אי נימא דיום

ועיין קרן אורה שכתב, דלכאורה דווקא בהוצאה מרשות לרשות איכא למימר דמהא דאמרה תורה דהוי שינוי, חזינן דאהני מעשיו ואיכא בהא שינוי רשות. אבל במעילה של הנאה דמבואר נמי במתניתין דאין מועל אחר מועל, מהיכתי תיתי שעל ידי מעילתו תצא לחולין. [אמנם עיין בתוס' לעיל (יח.) ד"ה ואומר (בדבריהם הנמשכים לעמוד ב), דכתבו בחד גיסא, דאף אם חיוב דנהנה נמי משום "שינוי" הוא, ושפיר יש לומר דאי לא דיצא לחולין לית בה "שינוי". (ח.ו.ו.)].

(טז) מתני', אין מועל אחר מועל אלא בבהמה וכלי שרת בלבד. וברשי' בד"ה אין מועל הוסיף, אלא בבהמה דקדשי מזבח וכלי שרת. והרמב"ם (בפירוש המשניות) כתב, דמאי דאמרין אין מועל אחר מועל היינו דווקא בקדשי בדק הבית היכא דהוציאו במכר או במתנה. אבל היכא דרק נהנה בו או פגמו, הרי הבא אחריו נמי מעל. ומאי דאמרין במתניתין "כלי שרת", היינו כלים המיועדים לשימוש כגון קרדומות ומצעות. וכן פסק הרמב"ם (פ"ו ממעילה ה"ד). והשיג עליו הראב"ד, דבמתניתין משמע דקאי אבהמה דקדשי מזבח דומיא דכלי שרת, ואף דבתוספתא (פ"ב ה"א) שנו דהמבקע בקרדום של הקדש ובא אחר וביקע בו כולם חייבים, לא הווי ליה להמשך אחר התוספתא ולא נקט לדינא דמתניתין דפליגא. וכתב הכסף משנה (בהלכה ג), דאדרבה, ממתניתין נמי נראה דבבדק הבית איירי, דהא קתני "כיצד היה רוכב וכו'", ואי בבהמת קדשי מזבח, הא אין דרך לרכוב עליה. ולכאורה נראה דהרמב"ם והראב"ד נחלקו, האם על ידי הנאה מחפץ הקדש, חשיב מעילה בכל החפץ וכולו יוצא לחולין. או דרק הפגם או ההנאה נחשבים מעילה והם יוצאים לחולין. דהרמב"ם סבר דרק ההנאה והפגם יוצא לחולין, ומשום הכי ביאר דרק אם הוציאו דרך מכר או מתנה יצא כולו לחולין ותו אין בו מעילה. והראב"ד סבר, דאף בהנאה או בפגם מעילתו בכל החפץ וכולו יוצא לחולין, ולא שייך ביה מועל אחר מועל, ועיין לקמן אות יח].

(יז) מתני', תלש מן החטאת וכו'. כתב השיטה מקובצת (אות ג), דאיירי בתולש בשר מן החטאת, דהא לענין צמר מבואר בבכורות (כו.) דאין בו מעילה אמנם ברשי' ד"ה אין מועל מבואר דקאי אף אצמר. ועיין תקנת עזרא.

(יח) תוס' ד"ה אין מועל אחר מועל, תימה דתניא בתוספתא וכו'. כתב השפת אמת, דלכאורה המבקע בקרדום, אין יוצא כל הקרדום לחולין, אלא רק מה שפגמו בביקוע, ושפיר שייך בו חזר ומועל. והוסיף, דאיכא למימר דאף התוס' נחתו להא, אלא סברו, דאיירי ברוצה לקנות את כל הקרדום, ומשום הכי הקשו. [ועיין לעיל אות טז].

(יט) בא"ד, ומפרש דהתם במאי עסקינן כגון שלאחר שביקע החזיר דמה שהחזירו הרי הוא של הקדש כאילו לא מעלו. כתב המשנה למלך (פ"ו ממעילה ה"ד), דכוונתם דמאי דאמרין דאין מועל אחר מועל, היינו דווקא היכא דהראשון נתכוון לגזול, אבל אם הראשון לא נתכוון לגזול אינו יוצא לחולין. וכפירוש זה כתבו התוס' בבבא מציעא (צט.). ד"ה וחבירו. אמנם שם כתבו לדחות, דמה לי בהא דאין כוונתו לגזול, הא שואל שלא מדעת נמי גולן הוי.

(כ) בא"ד, ורבינו יצחק מפרש דהתם בגיזברין עסקינן וכו'. כן הסיקו נמי התוס' בבא מציעא (צט.). ד"ה וחבירו בשם ר"י. והוסיפו, דהיינו טעמא משום שלא נתכוונו להוציאו מרשות שהוא שם. וכן מבואר בתוס' במנחות (קא.). ד"ה ואף על גב. וביאר המשנה למלך (פ"ו ממעילה ה"ד), דאף אי יודע שאינו שלו, מכל מקום כיון דלא יצאה מרשותו, דהרי גזבר הוא, אינה יוצאה לחולין. ורק אם יתנה לחבירו שאינו גזבר דמוציאה מרשותו, יצאה לחולין ותו לית בה מעילה. והתוס' בקידושין (נה.) ד"ה אין מועל אחר מועל כתבו, דבקרדום איירי בסבור שהוא שלו וכלל לא התכוון להוציאו מרשות שאינה שלו, ומשום הכי לא יצאה לחולין ויש מועל אחר מועל.

(כא) גמ', דכתיב באיל האשם. כתב הגר"ש רוזובסקי (זכרון שמואל עמוד תקכה), דמהאי קרא ילפינן, דקדושת קרבן לעולם קיימת ולא מהני בה מעילה להוציאה לחולין. והאי טעמא לא תליא בהא דאין להו פדיון, דאף אי נימא דמהני להו פדיון, מכל מקום גלי לן קרא דלעולם עומד בקדושתו. והיינו טעמא דכתבו התוס' בד"ה ורבי נחמיה, דבכלי שרת אף אי מהני בהו פדיון, מכל מקום יליף מקל חומר דאינו יוצא מידי מעילה.

הונא, דאית ליה בקידושין (מו:): דהמשאל קורדום לחבירו כל שלא ביקע בו לא קנאו ויכול המשאל לחזור בו, ואתי לאשמועינן דאף דלענין חיוב אונסין מודה רב הונא דמשיכה מהני, מכל מקום לענין שינוי רשות דמעילה בעינן שלא יוכל לחזור בו.

(ח) גמ', כל דבר אכילה כי מוזק ליה פטור. פירש רש"י בד"ה אקשיה רחמנא לתרומה, דלאו דוקא דבר אכילה, אלא משום דתרומה לא משכחת לה אלא במידי דבר אכילה, נקט לה נמי הכי בקדשים. ובשיטה מקובצת (אות כח) הביא מתוס' רבינו פרץ, דמוזק בדבר דלאו בר אכילה מעבודת כוכבים ילפינן לה, דרק פגם דשינוי רשות מחייב, והיזק גרידא דלית ביה שינוי רשות אינו מחייב. ואף דלעיל (יח:): אמרינן דאי לאו גזירה שוה מתרומה הוי ילפינן מעבודת כוכבים אף פגם בלא נהנה, מכל מקום בתר דגלי קרא גבי אוכל דאינו חייב אלא בדרך הנאה, הוא הדין דילפינן מעבודת כוכבים דמעילה הוי רק באופן דשינה רשותו, ולא בגוונא דרק חיסרו מרשות שהיה בה.

(ט) תוס' ד"ה אקשיה רחמנא (השני), בסוה"ד, כגון אכילה גסה וכו'. כן מבואר ביומא (פ:): דהאוכל אכילה גסה מתרומה פטור משום דכתיב "כי יאכל" פרט למזיק. ועיין בלשון הרמב"ם (פ"י מתרומות ה"ח) שכתב, דור האוכל אכילה גסה מתרומה פטור, משום דכתיב "כי יאכל" פרט למזיק את עצמו. ועיין במנחת חינוך (רפא) דהאריך לדון האם יש לפוטרו הכא משום אכילה שלא כדרך אכילה.

(י) גמ', דלמא דהבא דרמיין בלתיך הוא. עיין פירוש רש"י ד"ה אמר ליה. והעיר התקנת עזרא, דלכאורה אית ביה משום לישנא בישא על כלותיו דאינם משמרות זהבן כראוי. וכתב, דיש לבאר כוונת הגמ' בפשיטות, דשאני בין זהב טהור לזהב שאינו טהור, וכמבואר ברמב"ם (בפירוש המשניות) דזהב טהור אינו נחסר אפילו למאות שנים, והיינו דקאמר ליה, דלמא כזהב דרמיין בלתיך הוא דאינו טהור ומשום הכי נחסר.

(יא) גמ', אמר רב פפא בבעלת מום עסקינן. וכן העתיק הרמב"ם (פ"ו ממעילה ה"ב). והשיג עליו הראב"ד, דאין לכך מקור לא מגמ' ולא מסברא, דהא אף תמימים שייך שיפול בהם מום ויהני פגמו להפסידו. וכן העור אף בתמים אזיל לכהנים ושפיר שייך ביה פגם. ותמה הכסף משנה, הא מבואר להדיא בסוגיין דתמימין הוי ככוס של זהב דחייב אף בלא פגם. וכתב, דאפשר דהראב"ד לא גרס לה בסוגיין. ועל מה שתמה דאף היא יכולה להמכר על ידי מום, כתב, דמכל מקום אין להקדש אלא מקומו ושעתו, וכיון דעתה אינה עומדת לפגם אינה עומדת למכירה, לא בעינן פגם כדי לחייבו.

דף יט ע"ב

(יב) מתני', או שנהנה בשוה פרוטה בדבר אחד ופגם בשוה פרוטה בדבר אחר. פירש רש"י בד"ה ופגם בשוה פרוטה, דשפך משקים ולא נהנה, והעיר התקנת עזרא, דתיפוק ליה משום מוזק. אמנם הרמב"ם (בפירוש המשניות) ביאר, דקרע חתיכה מבגד הקדש וחיברו בבגדו כדי ליפותו, דאת החתיכה גופה לא פגם אלא רק נהנה ממנה, ואת בגד ההקדש שקרע ממנו החתיכה פגם אבל לא נהנה ממנו.

(יג) מתני', עד שיהנה בשוה פרוטה ויפגום בשוה פרוטה. הסתפק השפת אמת, בגוונא דההנאה לא היתה כשווי הפגם, כמה עליו לשלם להקדש. [ויסוד הספק הוא, האם עיקר החיוב משום מעילה הוא הפגם, או שעיקר המעילה היא ההנאה, אלא דיש תנאי שתבוא על ידי פגימה] ובתקנת עזרא כתב, דשמא אזלינן בתר המרובה.

(יד) [מתני', שם. לכאורה יש לבאר דהוה סלקא דעתין דמעל אף בהני גווני, משום דחיוב המעילה על מעשה הגברא דמעל בהקדש, ולא על מה שחיסר או שנהנה מהחפץ של הקדש, אלא דאם מעילתו היתה בדבר דיש בו אף פגם, בעינן כדי לחייבו, גם שיפגום וגם שיהנה, ולהא סגי נמי בצירוף שני מעשים, דסוף סוף פגם ונהנה. (ח.ו.ו.)].

(טו) מתני', אין מועל אחר מועל. בטעמא דמילתא פירש רש"י בערכין (כא.). ד"ה נפק ליה שכר, דכל מידי דהקדש כי מעל בו נפק לחולין, דהא אמרינן לעיל (יח.) אין מעילה אלא שינוי וכדילפינן לה התם מקרא. [ועיין בקובץ הערות (סימן נה סק"א) שהסתפק האם גזירת הכתוב היא דעל ידי שמעל יוצא לחולין. או דאדרבה, ההוצאה לחולין היא הגורמת לחיוב המעילה].

הדרך היומית

מסכת מעילה דף יט - דף כ

יב אייר - יג אייר התשע"ב

(ג) מתני', נתנה לבלן אף על פי שלא רחץ מעל. עיין בבבא מציעא (מח). שדייקו דווקא בנתנה לבלן דלא מחסרי משיכה מעל מיד, הא בשאר בעלי אומנויות דמשכחת בהו משיכה, לא מעל עד שימשוך, ודייקו מינה כריש לקיש דאמר דבר תורה משיכה קונה. והקשה בחידושי הרשב"א (שם), מאי ראייה, הא כיון דרבנן ביטלו לקנין כסף, הפקר בית דין הפקר ולא קני עד שימשוך. ותיריך, דלענין מעילה דאורייתא לא תיקנו. והתוס' בעבודה זרה (סג.) ד"ה והא מחסרא כתבו, דכיון דמעל מן התורה מי יפקיע מעילתו. וביאר המהר"ם (שם), דרבנן הפקיעו רק את כח הלוקח שלא יקנה אבל המעות שפיר נקנו למוכר, ומשום הכי לא מהני תקנתם לענין מעילה, דכיון דהמעות נקנו למוכר תיקף איכא מעילה. ועיין עוד מה שביאר בקרן אורה (בסוגיין).

(ד) גמ', מאי שנא הוא מאי שנא חבירו וכו'. פירש רש"י בד"ה מאי שנא, דקשיא ליה אמאי דווקא היכא דנתנה לחבירו מעל. אמנם הכסף משנה (פ"ו ממעילה ה"ז) כתב, דמדברי הרמב"ם (שם) נראה דפירש דקושיית הגמ' היא אמאי רק הוא מעל ולא חבירו. ועלה תירצו דבאבני בנין המסורות לגובר איירי ויעיין לעיל אות א. ועיין עוד לקמן אות ו בביאור תירוץ הגמ' לשיטת הרמב"ם], אבל באחר שאינו גובר תרווייהו מעלו.

(ה) גמ', אמר שמואל בגזבר המסורות לו. פירשו רש"י בד"ה בגזבר, והתוס' לעיל (יט:.) ד"ה נטל, דאיירי דאותו המוציא היה גזבר, ומשום הכי כל דלא נתנה לחבירו הרי היא ברשותו ולא יצאה מרשות ההקדש. והקשו התוס' בבבא קמא (כ:.) ד"ה נתנה, דאכתי כיון דנתכוון לקנותו יש לחיבו, דהא אפילו למאן דאמר שליחות יד צריכה חסרון, היכא דנתכוון לקנותה כולה לא בעיא חסרון. ותירצו, דאיירי בסבור דשלו הן, ואין אדם מועל אלא במתכוון להוציא מרשות מי שהוא. ועיין בחידושי הגרע"א (לעיל יח:.) שכתב, דמדברי התוס' לעיל (יט:.) ד"ה נטל. וכן מדברי התוס' לקמן (כא.) ד"ה הבא לי נראה, דדינא דמתניתין דלא מעל באבני הבנין היינו דווקא בגזבר דרשותו היא רשות ההקדש, ואף אם כיוון להוציא לא מעל כל עוד שלא יצאה מרשותו. אמנם הוסיף, דמדברי התוס' בקידושין (נה.) ד"ה אין מועל מבואר, דאין חילוק בין גזבר לאינו גזבר, אלא כל דאינו סבור להוציא מרשותו לא הוי מעילה. ועיין מה שכתבנו לעיל אות ב'.

(ו) גמ', שם. עיין באות הקודמת מה שהתבאר בכוננת שמואל. אמנם לשיטת הרמב"ם הבאה לעיל אותיות ב' וד', מבואר דמאי דאמר שמואל באבני בנין המסורות לגזבר, אשני קאי. דאם לקחה אחד ונתנה לגזבר הוא מעל והגזבר לא מעל. אבל אם חבירו אינו גזבר, תרווייהו מעלו. והוסיף הרמב"ם, דהיינו דווקא בזדון, משום דההקדש אכתי לא התחלל. אבל בשוגג רק הראשון מעל, דהא אין מועל אחר מועל. ועיין בכסף משנה שהקשה, דכיון דבשוגג רק הראשון מעל והשני לא מעל, אמאי לא העמידו מתניתין דנתנה הראשון בשוגג, ומשום הכי דוקא הוא מעל ולא חברו. וכתב, דשמא הא לא הוצרכה מתניתין לאשמועינן דכבר שמענא ליה ממתניתין דלעיל.

(ז) רש"י ד"ה כיון דשניה, בסוה"ד, אי נמי שבנאה בבנין מעל שהרי שינה אותה. וכן פירש רש"י בבבא קמא (כ:.) ד"ה והוא שהניחה. אמנם מדברי התוס' בבא קמא (כ:.) ד"ה והוא מבואר, דאפילו בנאה בבנין לאו שינוי הוא, משום דהוי שינוי החזר לברייתו. ועיין באות הבאה.

(ח) גמ', כגון שהניחה על פי ארובה. פירש רש"י בד"ה שהניחה, דהניחה כשהיא שלימה ולא בנאה כלום אלא הנחה בעלמא. והקשו התוס' בבבא קמא (כ:.) ד"ה והוא, הא אף אי קבעה בבנין לאו שינוי הוא דהרי הדר לברייתו. ובשיטה מקובצת (בבא קמא כ:.) כתב בשם הגליון, דקורה שבנאה בבנין חשיבה טפי שינוי מכל שינוי החזר לברייתו, משום דבטל אגב הקרקע. (ט) גמ', וכיון דבני לה מיהת מעל. פירש רש"י בד"ה וכיון, דהיינו הא דמקשינן דכיון דבני לה מעל ואמאי בעינן שידור תחתיה בשוה פרוטה. [ולכאורה צריך ביאור, מה הראיה דתלוש ולבסוף חיברו דינו כתלוש. הא הכא מעילתו היתה בקורה עצמה במה בנאה והיא תלושה (ח.ו.). ונראה לומר, דכיון דמעילתו כשנתחבר, חשיב מעילה במחובר ועיין לקמן אות יא.]. והתוס' בד"ה למה לי ביאור, דכוונת הגמ' למאי דמסקינן השתא בביאור מתניתין דדר תחתיה שוה פרוטה מעל. וכתב בקרן אורה, דהפירשו כן לשיטתן דמאי דמסקינן דהניחה על פי ארובה היינו חיברה בטיט. אמנם למה

(כב) תוס' ד"ה ורבי נחמיה, בתוה"ד, אבל מכל מקום מודה דיש להו פדיון. אמנם התוס' במנחות (ק:.) ד"ה וכלי שרת כתבו, דרבי נחמיה סבר דאין פדיון לכלי שרת. [ושמא לכך כיוון רש"י בסוה"ד וכלי שרת שכתב, "דלאו לפדיה קיימא"].

(כג) גמ', האומר הרי עלי עצים לא יפחות משני גזירין וכו'. כתבו התוס' במנחות (כ:.) ד"ה מלמד, דאף לרבנן המתנדב עצים הוי קרבן, אלא דאינו קרבן גמור. ועיין במקדש דוד (סימן יא אות ג) שהאריך בביאור דבריהם.

(כד) גמ', לדברי רבי עצים צריכים קמיצה. פירש רש"י בד"ה וצריכין קמיצה, דכי היכי דהוקש למנחה לענין מלח, הוא הדין הוקש לענין דטעון קמיצה כמנחה. והקשו התוס' במנחות (כ:.) ד"ה לדברי רבי, אמאי הקישו רבי למנחה טפי משאר הקרבנות. וביארו, דקרא דנפיק מיניה קרבן עצים, במנחה איירי. עוד הקשו, מנלן דלמנחות הטעונין קמיצה הקישן, דלמא למנחות שאינן נקמצות הקישן. וביארו, דהקרא דמיניה ילפינן, במנחות הנקמצות מיירי.

(כה) גמ', שם. כתב רש"י בד"ה וצריכין קמיצה, דצריך שיקח מן העצים מעט בקומצו ויקטיר תחילה. והקשו התוס' במנחות (כ:.) ד"ה לדברי רבי, מה שייך בהו קמיצה הא ליכא בהו שיריים. ותירצו, דהכא נמי מצינו במנחת חוטא דכהן אליבא דרבי שמעון דהקומץ קרב לעצמו והשיריים לעצמן. אמנם עיין ברבינו גרשום (מנחות קז.). שכתב, דהשיריים מן העצים הולך לכהנים. ובפירוש קדמון כתב, דאליבא דרבי צריך להביא עמה מנחת נסכים ולקומצה והשאר נאכל לכהנים. ותמה בתקנת עזרא, דהא במנחת נסכים ליכא כלל קמיצה כמבואר במנחות (עד:).

(כו) גמ', רב פפא אמר קדשי מזבח תמימין ונעשו בעלי מומין ועבר ושחטן איכא בנייהו. כן היא הגירסא לפנינו, וכן נראה מדברי רש"י בד"ה והתניא. וכתב הברכת הזבח, דמתוס' ד"ה קדשי מזבח מבואר, דלא גרסי בשינויא דרב פפא "ועבר ושחטן", אלא איירי מחיים דאכתי ראויים להעמדה והערכה. (כז) רש"י ד"ה והתניא, בסוה"ד, הלכך יש בהן מועל אחר מועל הנהנה ממנה אחר שחיטה. כתב בקרן אורה, דהאי מעילה בתרייתא, מדרבנן בעלמא היא, דמדאורייתא אין מעילה לאחר שחיטה. וכן מבואר ברמב"ם (בפירוש המשניות).

(כח) תוס' ד"ה קדשי מזבח, בתוה"ד, דאמר בעינן העמדה והערכה אם כן אלימא קדושתיהו וכו'. הקשה הקרן אורה, היאך תלי לה בחיוב העמדה והערכה, הא בקדשי בדק הבית איכא מאן דאמר, דאינן בכלל העמדה והערכה, ואפילו הכי כולי עלמא מודו דאין בהו מועל אחר מועל. וכן לאידך גיסא, הא דקיימא לן דבקדושת מזבח איכא מועל אחר מועל, היינו אפילו למאן דאמר דקדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה.

(כט) בא"ד, ודבר שאין בו פגם קרי ליה וכו'. העיר הקרן אורה, דהא מבואר לעיל במתניתין דבעל מום חשיב דבר שיש בו פגם.

דף כ ע"א

(א) מתני', נתנה לחברו הוא מעל וחבירו לא מעל. פירש רש"י ד"ה נתנה, דהנותן מעל שהוציאה לחולין. אמנם רש"י בבבא קמא (כ:.) ד"ה נתנה לחבירו פירש, דהגזבר יש לו רשות ליתן, וזה שהוציאן לחולין מעל. והתוס' (שם) ד"ה נתנה לחברו, ביארו דהגזבר לא מעל משום דאין אדם מועל אלא במתכוון להוציא מרשות מי שהוא, והכא הוא סבור שלו הוא. [ואף דלכאורה כוונת התוס' ליישב מדוע כשנטלה לעצמו לא מעל, וכמו שהבין התוס' יו"ט הכא, אמנם כיון שאמרו דבריהם אדברי הגמ' נתנה לחברו וכו' נראה דכוונתם אהאי גוונא, מה עוד שהדברים מסתברים ליישב נמי להאי בבא] אמנם המאירי שם ביאר כמו שפירש רש"י כאן דהגזבר מעל.

(ב) מתני', שם. עיין ברמב"ם (בפירוש המשניות) דביאר, דאותו שנטל אבן או קורה מן ההקדש לא מעל משום דרק פגם ולא נהנה. ואם נתנה לחבירו שאינו גזבר, תרווייהו מעלו. ומאי דתני במתניתין "וחבירו לא מעל", היינו בחבר גזבר, ועלה אמרו בגמ' באבני בנין המסורות לגזבר, דכיון דרשותו היא רשות ההקדש, הרי לא יצאה האבן מרשות ההקדש. והוסיף, דהני מילי דתרווייהו מעלו היינו במועלים בזדון, [וצריך לומר דלא איירינן לענין חיוב מעילה אלא לענין איסורא בעלמא]. אבל בשוגג הא אין מועל אחר מועל. ועיין לקמן אותיות ד' ה' ו'.

הדרגת היוזמי

מסכת מעילה דף כ

יג אייר התשע"ב

חטא מתרומה לאפוקי מהאי סברא, הא שפיר יש לומר דהאי גזירה שוה אתיא למילי אחרוני, [וכדלעיל יח:]. ותירץ, דהא דאמרין דברי הרב דברי התלמיד דברי מי שומעין, אינו סברא דאמרין דאדעתיה דנפשיה עביד. דהא אף בגוונא דליתא להאי סברא, נמי אמרין דאין שליחות לדבר עבירה. אלא כיון דילפינן שליחות במה מצינו מתרומה וגירושין, בעינן דווקא דומיא דהנך דלאו מידי דעבירה נינהו, ולית בהו דברי הרב ודברי התלמיד. ולהא שפיר ילפינן מעילה בגזירה שוה דחטא חטא מתרומה דאף דאית ביה דברי הרב, מכל מקום נאמר בו פרשת שליחות, וגזירה שוה ליכא למיפרך. והוסיף, דבכך תתיישב קושיית התוס' (שם) בד"ה אמאי מעל, [שהובאה באות הקודמת].

טז מתני', שם. עיין רמב"ם (בפירוש המשניות) שכתב, דהא דאיכא שליחות במעילה, סמכו אהא דכתיב "וחטאה הנפש ההיא" דאותה הנפש ששגגה תחילה היא המועלת. וכבר העיר עליו התוס' יו"ט מהמבואר בקידושין (מב:).

דף כ ע"ב

יז גמ', אמר רב חסדא דלא כרבי עקיבא. כתב הר"ן בנדרים (נד.) ד"ה מאן תנא. דאף דמסקינן (התם) דמאי דאמר רבי עקיבא דלועין בכלל ירק, היינו רק משום דייתר לשונו ואמר "ירק המתבשל בקדירה עלי", ואף בהא משום ספיקא אסר ליה רבי עקיבא, דהא לענין מלקות לא קאמר וכדאמר התם אביי. מכל מקום לענין כבד, כיוון דנכלל במשמעות בשר אף בלא יתורא, מדינא סבר רבי עקיבא דכבד מין בשר הוא, ושפיר אמרין דלרבי עקיבא מעל בעל הבית אף היכא דהשליח נתן להם כבד. וכן כתבו שם התוס' בד"ה מיניה הוא. עוד כתבו התוס' (שם), דרב חסדא סבר דמדינא קאמר רבי עקיבא דאסור בדלועין, ולא מספיקא.

יח גמ', אביי אמר אפילו תימא רבי עקיבא וכו'. עיין מה שפירש רש"י ד"ה אפילו תימא. והתוס' בנדרים (נד.) ד"ה מיניה הוא ביארו, דאביי דקאמר ליה "אפילו תימא רבי עקיבא מי לא בעי לאמלוכי מיניה", לשיטתו אויל דאמר התם דאף רבי עקיבא מספיקא קאמר לה. אמנם דחו לאותו פירוש, דאי משום ספיקא, אמאי אמרה המשנה דשליח מעל. ועיין שם בחידושי הרשב"א שכתב, דכיון דמספיקא ליה בדעת בעל הבית ולא נמלך בו, על כרחך דמדעתיה עביד, ומשום הכי מעל.

יט גמ', ואסור בראש וברגליים בקנה ובכבד ובלב. כתבו הרשב"א והריטב"א (נדרים נד:), דיש שפירשו, דנקטו דווקא להנך, משום דבשאר בני מעיים, כולי עלמא מודו דשרי, דלאו בכלל בשר הן. ויש שפירשו, דאדרבה, בשאר בני מעיים אף רבי שמעון בן גמליאל מודה דאסורים משום דיש בהו שומן טפי מן הראש והרגל והקנה והלב. ומאי דאמר רבי שמעון בן גמליאל "קרביים לאו בשר נינהו", לאו לענין נדרים אתיא.

כ גמ', קרביים לאו בשר נינהו. עיין בתוס' ד"ה קרביים דכתבו, דנפקא מינה לענין מקח וממכר, דאם אינם ראויים למאכל אדם לאו מקח טעות הוא, משום דעיקרן לאו למאכל אדם קיימי. ועיין קצות החושן (סימן רלב סק"א), דכתב הכי לדינא, דהמוכר בני מעיים לחבירו, אף אם לבסוף נמצא דהבהמה הייתה אסורה באכילה, לא חשיב מקח טעות. ותמה התקנת עזרא, דמה שכתבו התוס' הינו לשיטת רבן שמעון בן גמליאל, אבל רבנן פליגי עליה. ובשיטה מקובצת (אות כא) כתב, דנפקא מינה נמי לענין דלא חשיב חתיכה הראויה להתכבד בה בפני האורחין, ושפיר אית לה ביטול אם נתערבה באחרות כשרות.

כא גמ', ועוד תניא אין מקיזין דם וכו'. ביאר הצאן קדשים, דבמימרא דשמואל לחודה אכתי לא קשיא ליה, דהא יש לחלק בין בשר ציפורים לבשר תרנגולין, ונימא דבשר תרנגולין נמי ראוי להקזה. אבל מדתניא הכא דאין מקיזין לא על דגים ולא על עופות שפיר קשיא. ומאי דרבי, מהאי ברייתא גרידא נמי לא קשיא, דהא איכא למימר דכל שיש לו בשר אחר מלבד בשר דגים ועופות, שפיר יכול לאכול עמו אף בשר דגים ועופות.

כב גמ', אלא אמר רב פפא ביומא דכייבין ליה עיניה. כתב הר"ן בנדרים (נד:), ד"ה ולענין הלכה, דאיכא נפקא מינה אי משום יום הקזה איירי אי משום דכייבין ליה עיניה איירי, בגוונא דאסר על עצמו למשך כמה ימים.

שכתב רש"י בד"ה כיון שהניחה, ורש"י בבבא קמא (כ:), ד"ה והוא שהניחה, דאם קבעה בבנין וודאי דהוי מעילה אף בלא שידור תחתיה, ליכא למימר דכוונת הגמ' השתא למאי דמסקינן בביאור מתניתין, דהא מתניתין לאו בחיברה איירא. ועיין באות הבאה.

יג גמ', שם. עיין באות הקודמת מה שהתבאר מרש"י ותוס'. אמנם רבינו גרשום ביאר, דראיית הגמ' מהא דלא סגי למעול במה שחיברה בבנין אלא בעינן נמי שידור תחתיה. ואי נימא דתלוש ולבסוף חיברו כמחובר דמי, אמאי לא מעל במה שחיברה, הרי אין לך שינוי גדול מזה. אבל אי נימא דתלוש ולבסוף חיברו כתלוש דמי, ניחא, דהא אכתי לא שינה בה דווקא על ידי שידור תחתיה שוה פרוטה איכא מעילה.

יא גמ', הנאה הנראית לעינים אסרה תורה. ביארו רש"י בד"ה לימא, והתוס' בד"ה לימא, דאף אי נימא דתלוש ולבסוף חיברו הוי כמחובר. מכל מקום הנאה הנראית לעינים היא, ומשום הכי אסרה תורה. [ולכאורה יש לבאר, דמעילתו בהא שחיברה בבנין וטייחה בטיט, שעדיין אינה מחוברת ושפיר הוי מעילה בתלוש. והיינו דאמרין "הנאה הנראית לעינים אסרה תורה", דלחייבו על השעה שנתחבר היטב בבנין, כשישב הטיט אינה הנאה הנראית לעינים, דאינו ניכר אי כבר מחובר היא אי לאו, אבל בשעה שחיברה שפיר ניכרת הנאתו לעינים. ועוד יש לומר, דאף אי נימא דחשיב הנאה ממחובר, מכל מקום כל היכא דהנאה נראית לעינים, דהיינו דניכר שקיבל דבר מההקדש, הויא מעילה, ולהא לא בעינן למילף כלל מתרומה, דמתרומה ילפינן דווקא היכא שהיא הנאה גופנית דומיא דאכילה]. והתוס' בד"ה הדר כתבו, דאף מאי דאמרין להלן בסוגיין דבנאו ואחר כך הקדישו איכא מעילה אף אי נימא דתלוש ולבסוף חיברו כמחובר דמי, היינו רק משום דהנאה הנראית לעינים אסרה תורה. וביאר החזון איש (מעילה לח, א), דהיינו טעמא דלא אסרה תורה מעילה במחובר, כיון דאין ניכר הוראת בעלותו ושינויו מרשות ההקדש, דהרי קרקע בחזקת בעליה עומדת, ומשום הכי לא מעל. אבל כל שהקדישו ולבסוף בנאו לצורך עצמו, הרי כשנטלו ולבסוף גמר מעשיו ואף בנאו לצורך עצמו ודר בה, הוי שפיר הוראת בעלותו על מה שנטל ופשיטא דהוי מעילה. אמנם הני מילי בגזבר. אבל באינו גזבר, במה שנטלה לבנותה כבר מעל ולא בעינן דר בה. ועיין באות הבאה.

יב גמ', שם. עיין באות הקודמת מה שהתבאר מרש"י ותוס'. אמנם רבינו גרשום ביאר, דאדרבה מאי דאמרין "הנאה הנראית לעינים" לאו חומרא היא בדיני מעילה. אלא קולא היא. דאף דבנה הקורה בבנין ותלוש הוי כמחובר ואיכא ביה שינוי גדול, מכל מקום כל שלא נהנה הנאה הנראית לעינים, לא מעל. [והיינו דוקא בגזבר, דאילו בשאר אדם הרי בהא דנטלה כבר מעל].

יג גמ', התם בהשהקדישו ולבסוף בנאו. ביאר העמודי אור (סימן קז סק"ד), דאף אי נימא דתלוש ולבסוף חיברו כמחובר דמי, מכל מקום דיניו שחלו עליו בעודו תלוש, לא פקעו על ידי החיבור, ואכתי כתלוש חשיב. ומאי דאמרין דתלוש ולבסוף חיברו הוי כמחובר, היינו לענין דינים המתחדשים עליו לאחר חיבורו, דדינו כמחובר ולא כתלוש.

פרק השליח שעשה

יז מתני', השליח שעשה שליחותו מעל בעל הבית. בקידושין (מב:) מקשינן, אמאי מעל בעל הבית נימא דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. ומשנינן, דילפינן חטא חטא מתרומה, מה תרומה משוי שליח אף מעילה משוי שליח, [וכן ילפינן לעיל (יח:)]. והקשו התוס' (שם) ד"ה אמאי מעל, כיון דמעילה שייכא דווקא בשוגג, מה שייך "דברי הרב ודברי התלמיד", הא כלל לא סבור לעבור עבירה. ותירצו, דאיירי בגוונא דהשליח נוכר דהוא של הקדש, ועלה מקשינן דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ואמאי יש לחייב את המשלח. ועיין באות הבאה.

טז מתני', שם. הקשה הפני יהושע (קידושין מב:), מאי אהני הילפותא מתרומה דמהני שליחות במעילה. הא כיון דבכל התורה אין שליחות לדבר עבירה משום דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ולא חשיב כלל כשלוחו אלא כעושה על דעת עצמו, מהיכי תיתי דאתיא הגזירה שוה חטא

הדרך היומיומית

מסכת מעילה דף כ - דף כא

יג אייר - יד אייר התשע"ב

מסתמא גזבר, ביאר בחידושי הגרע"א (לעיל יח:), דנראה להו דאיירי בגזבר, מהא דקתני לכשיוציא בעל הבית ולא קתני משלח, דמשמע דהחלון והדלוסקמא היו ברשותו, ומגליה כסף של הקדש בביתו אי לאו דגזבר הוא. אמנם העיר, מה לי במה שהמשלח גזבר, הרי אם השליח סבור דשל המשלח הוא, וכלל לא התכוון להוציא המעות מרשותו, אף בלא גזבר ליכא מעילה קודם הוצאה. ואי סבר דשל איש אחר הן, מאי איכא במה שהוא גזבר, הא כיון דנתכוון להוציאם איכא מעילה. וביאר, דתוס' סברי דרשות הגזבר כרשות הקדש, ולא שייך בה מעילה כל עוד שלא יצאה מרשותו, ומשום הכי ליכא מעילה אלא כשיוציא בעל הבית. אבל אי לאו דהוי גזבר, אף אילו סבור דאינו מוציא מרשותו שפיר הוי מעילה. ועיין לעיל (כ.) אות ה.

ו) בא"ד, שם. הקשה הקרן אורה, אי בגיזבר איירי, אמאי מעל השליח, הרי בנתינתו לבעל הבית אכתי לא יצאה מרשות ההקדש, והבעל הבית שהוציאה הוא המועל. עוד העיר, דאי בגזבר איירי, אף רישא דעשה שליחותו דהבעל הבית מעל, היינו רק כשיוציא, ואם כן מה ענין שליחות להכא.

ז) תוס' ד"ה לא עשה שליחותו, לפי שהחרש שוטה וקטן אינן בני מעילה הלכך הקדש לא יצא לחולין. כתב הקרן אורה, דנראה מדברי התוס' דכל שאינו במעילה, אין החפץ יוצא מרשות ההקדש אפילו על ידי הנאתו. ואף דמסברא איכא למימר דהיינו דוקא גבי הוצאה מרשות הקדש, דאין כח ביד הקטן להוציא. אבל היכא שנהנה, לכאורה הנאתו חשיבה מעילה ואמאי לא יצא לחולין. נדהיינו דהא דהמעילה מוציאה מידי הקדש, הוא רק היכא דאיכא חיובא משום מעילה, אבל כל דאין חיובא משום מעילה אינו יוצא מידי הקדש. ועיין לעיל (יט.) אות ד].

ח) גמ', מאי קמשמע לן דברים שבלב לא הוי דברים. צריך ביאר, אמאי סלקא דעתין דתנינה מחשבתו, הא אמר לו ליטול מן החלון ולא פירש מאיזה, אם כן לדעתו עביד ושפיר איכא מעילה. ויש לומר, דהא כתבו התוס' בד"ה נתנו על גבי הקוף (בנמשך לעמוד ב), דשליחות הוצאה מרשות לרשות לאו מדיני שליחות היא, אלא כל דניחא ליה בהא דיצאה בגרמתו מרשות ההקדש, שפיר יש לחייבו. ואיכא למימר דמשום הכי סלקא דעתין, דאף שהשליח גופיה כיון דלא פירש לו מאיזה חלון יטול, שפיר עביד שליחותיה דבעל הבית. מכל מקום כיון דלא נתקיימה מחשבתו של בעל הבית ולא ניחא ליה בהאי הוצאה, הוי אמינא דליכא לחייבו. וקמשמע לן דדברים שבלב לא הוי דברים ומה שפירש בפיו היא מחשבתו ואיכא מעילה. (ח.ו.ו.).

ט) גמ', שם. כתב הקרן אורה, דהא ניחא אי נימא דאיירי באמר לו מן החלון וחזר ואמר לו דנתכוון לחלון אחר. אבל לפירוש הרמב"ם (לעיל אות א), דאיירי באמר לו דלא נתכוון מן החלון אלא מן המגדל, פשיטא דהווי דברים שבלב. ועיין באות הבאה.

י) גמ', שם. הקשה התפארת ישראל (בועז אות ג), דבשלמא לפירוש הרמב"ם (לעיל אות א), דאיירי דסותר דבריו דאמר בפיו, שפיר אמרינן דדברים שבלב לא הוי דברים. אבל לשיטת רש"י ותוס' (לעיל אות א), דאיירי דאמר דלא נתכוון לחלון זה אלא לחלון אחר, מה לי בהא דהוי דברים שבלב, הא כל שאינו סותר פיו שפיר יכול לפרש כוונתו. ותיירץ בשם בנו, דהני מילי לענין נדרים דהנפקא מינה רק לגבי דידיה, אבל גבי מעילה לגבי אמירתו לשליח, כיון דמיעיקרא סתם לו, וודאי כוונתו שיביא מאיזה חלון שיחפוץ, וכל שחזר ואמר דכוונתו לחלון זה, סותר דבריו. ועיין עוד תקנת עזרא שהאריך.

יא) גמ', אמר רבי אלעזר עשאו כמעטן של זיתים וכו'. עיין בתקנת עזרא שהאריך לבאר במאי פליגי רבי אלעזר ורבי יוחנן.

יב) גמ', שם. הקשה הפני יהושע (קידושין מב:), דאי שליחות דמעילה מהני אפילו היכא דהשליח אינו בר דעה והווי כמעשה קוף בעלמא, מאי מקשינן בקידושין (שם), אהא דאמרינן אין שליחות לדבר עבירה, הא לא יהא אלא קוף שליחות במעילה אף דהוי שליחות לדבר עבירה, הא לא יהא אלא קוף בעלמא נמי מהני לחייבו דהא ניחא ליה בהוצאת השליח. ותיירץ, דכוונת הגמ' התם, דכיון דליכא דיני שליחות, כיון שהשליח פיקח יש לחייבו משום דעביד לדעת עצמו, וכיון שנתחייב, מה מקום יש לחייב את המשלח.

יג) גמ', אלמא קא עברא שליחותיה הכא נמי איתעביד שליחותיה. וביאר התוס' בד"ה נתנו, דאף דשליחות למעילה ילפינן מתרומה, והתם הרי בעינן

דאי משום יום הקזה, דווקא אי אסר על עצמו ביום זה אמרינן דאין דגים בכלל משום דבלאו הכי לא הוי אכל מיניהו. אבל אי משום דכייבינן ליה עיניה, אפילו אם אסר על עצמו כמה ימים אמרינן דאין כוונתו לדגים, משום דאף בלאו הכי לא הוי אכל מיניהו.

כג) רש"י ד"ה אלא אמר רב פפא, בסוה"ד, דמשמע נון סמא לעינא וכו'. עיין ברבינו גרשום שכתב, דהסימן דנו"ן סמ"ך ע"ן היינו לומר דדגים מסמאים לעינים וכדאמר רב פפא. [וצריך ביאור מהסוגיא בנדרים (נד:)]

כד) גמ', שמע מינה מוסיף על שליחותו הוי שליח. הקשה הר"ש (תרומות פ"ד מ"ד) בשם הירושלמי, מאי שנא מהמבואר התם גבי תרומה דאם הוסיף על דעתו של בעל הבית תרומתו לאו תרומה. ותיירץ, דשאני מעילה דאחר שנתן להם אחת הרי כבר נעשית שליחותו ומעל בעל הבית, וכשחזר ונתן להם עוד אחת הרי מעל הוא. אבל בתרומה כל הפרשתו בחדא מכתא, וכיון דהפריש שלא כדעת בעל הבית, אין הפרשתו הפרשה.

כה) גמ', אמר רב ששת דאמר שליח טול אחת מדעתו ואחת מדעתו. כתב הרמב"ם (פ"ז ממעילה ה"א), דאם אמר השליח טלו שתיים שתיים מדעתו, שניהן מעלו. אבל אם אמר טלו שתיים שתיים, בעל הבית מעל שהרי נעשית שליחותו, והשליח לא מעל מפני שהוא רק הוסיף על השליחות ולא עקרה. והקשה הכסף משנה, אמאי כשהשליח לא אמר מדעתו רק הבעל הבית מעל ולא השליח, הא על התוספת וודאי דאיהו עביד מנפשיה. והביא מהמהר"י קורקוס דביאר, דמאי דאוקמה רב ששת באמר טול אחת מדעתו ואחת מדעתו, לאו אמאי דמקשינן תפשוט מינה דמוסיף על שליחותו שליח הוי, אלא ליישב אמאי מבואר במתניתין דאף השליח מעל, דהרי כיון דעשה בשליחותו של בעל הבית מה לי שהוסיף מעט, הרי עיקר כוונתו לעשות שליחותו, ולהא אוקמה דאמר השליח להדיא דמוסיף על שליחותו, והגמ' מתיא לרב ששת למדחי נמי דליכא למילף מינה לשליח שהוסיף על שליחותו.

כו) תוס' ד"ה שמע מינה, בסוה"ד, וכן פירשו בנטילתן. ביארו התוס' בכתובות (צח:): ד"ה דאמר להו, דאי לאו דאמרו האורחין כן השליח יכול לומר דאכלו מדעתן, ואמאי ימעול. אמנם הסיקו, דאין האורחין צריכים לומר, דמה שהוסיפו בנטילתן הוא על דעת עצמן, משום דפשיטא הוא דכל שנוטלין יותר משאמר בעל הבית, על דעת עצמן הן עושין. וכתב הצאן קדשים (בסוגיין), דאין כוונת התוס' התם דהאורחין אין צריכין לפרש כלל, אלא אותה השלישית שנטלו אין צריכים לפרש, וכן כוונת התוס' בסוגיין.

דף כא ע"א

א) מתני', אף על פי שאמר בעל הבית לא היה בלבי אלא מזה. ביארו רש"י בד"ה אף על פי, והתוס' בד"ה אמר לו, דאיירי דהיו כמה חלונות או כמה דלוסקמאות, ואמר לו דהיתה כוונתו מהאחרת. אמנם הרמב"ם (פ"ז ממעילה ה"א) כתב, דהשליח נטל מן החלון כפי שאמר לו בעל הבית, וחזר ואמר בעל הבית לא היתה כוונתי מן החלון אלא מן המגדל. ועיין לקמן אות ח.

ב) מתני', חנווני מעל. כתב רש"י בד"ה החנווני, דהחנווני מעל לכשיוציא וביאר בחידושי הגרע"א, דבהא דקיבל המעות אכתי לא מעל, משום דיכול לומר דהתירא ניחא לי דליקני אבל איסורא לא ניחא לי.

ג) מתני', כיצד יעשה נוטל פרוטה וכו'. כתבו רש"י בד"ה אלא, והתוס' בד"ה כיצד יעשה, שהיא תקנה להציל את החנווני מידי מעילה. וכתב הרש"ש, דמוכח הכא כדהסיקו התוס' בבבא קמא (סח:): ד"ה הוא דאמר, דאדם יכול לחלל הקדש שביד חבירו.

ד) רש"י ד"ה החנווני מעל, בסוה"ד, ושליח נמי לא מעל שהרי עשה שליחותו. העיר הרש"ש, דהאי טעמא לא קאי למסקנת סוגיין דאיירינן בנזכרו שניהם, ומשום הכי תרווייהו לא מעלו, אלא החנווני מעל. [ולכאורה יש לומר, דמאי דמסקינן בגמ' דאיירי כשנזכרו שניהם, היינו רק משום דמקשינן עלה מברייתא דמבואר התם דנזכר בעל הבית שליח מעל. ומשמע דאי לאו האי ברייתא, מסברא לא קשיא לן אמאי החנווני מעל, ועלה ביאר רש"י דאף אם לא נזכר השליח, מכל מקום כיון דאיהו עביד שליחותיה ליכא לחייבו על מעשיו. (ח.ו.ו.).]

ה) תוס' ד"ה הבא לי מן החלון, בתוה"ד, פירוש לכשיוציא בעל הבית שהוא

ואף בעל הבית מעל. ועיין שם מה שהאריך לבאר.

כב) גמ', דאמר ליה אי יהבת דינר כוליה וכו'. העיר השפת אמת, הא אף הבעל הבית גופיה אילו היה רואה החלוק בפרוטה, לא היה קונה יותר גדול ממנו בשתי פרוטות, ואדרבה, אם יקנה השליח בכל השני פרוטות הוא טפי שינוי מדעת בעל הבית, דהרי בעל הבית לא גילה דעתו דחפץ בחלוק גדול טפי. וביאר, דאין כוונתו דהיה לו לקנות בשני פרוטות גדול טפי, אלא כיון דרואה שינוי גדול כזה, היה לו להמלך בבעל הבית איזה חלוק לקנות, ולא הוא ליה לקנות מדעתו חלוק וטלית.

כג) רש"י ד"ה אימא סיפא, בסוה"ד, הוית מייתית לי חלוק שוה שני דינרי זהב. **ורש"י בכתובות (צט.) ד"ה אמר ליה כתב,** דכל שכך דאי הויה היבית ליה את כל הדינר, היה נותן לך חלוק שוה שנים עשר דינרים גדולים, דהויה מויל גביה טפי. וכתבו שם **התוס' בד"ה כל שכך,** דעל כרחק הכי פירושו, דאי נימא דנותנים לו רק כפליים על הדינר שהביא. אמאי בקטנית רבי יהודה מודה, הא התם נמי היו נותנים לו כפליים. אבל אי נימא דבטלית הויה מויל גביה טפי, ניחא, דהיינו דווקא בטלית אבל בקטנית אין מויל לו טפי משום ריבוי הדמים. **נלרש"י בסוגיין איכא למימר,** דבקטנית אין לו רווח לקנות כפליים דהא אינו נצרך לו. אבל טלית וודאי דכמה דשווה טפי הרי משוכחת ביותר, וטפי עדיפא ליה. **[(ח.ו.)].** ועיין **בחק נתן** שכתב, דשמא יש לתקן הלשון ברש"י דידן כמו שכתב רש"י בכתובות.

כד) גמ', ה"נ מסתברא דקתני מודה רבי יהודה בקטנית ששניהם מעלו. פירש **רש"י בכתובות (צט.): ד"ה כנא כנא,** דאי איתא דקנה לו שוה שלשה בשלשה, אמאי מעל בעל הבית, הרי אומר לו לשוה סלע הייתי צריך. והקשה הרא"ה **בשיטה מקובצת (כתובות צט.),** מאי איכא בהא דלשוה סלע היה צריך, הרי יכול לחזור ולקנות לו בשוה סלע. ולא דמי לחלוק שאיכותו לפי הדמים. וביאר, דמהא דקאמר תנא דבקטנית רבי יהודה מודה, משמע דבשאר דברים פליג, ואי נימא דבקנה שוה ששה בשלשה רבי יהודה נמי מודה, אמאי לא קתני לה. ועוד, דמלישנא ד"קטנית בפרוטה קטנית בדינר" נראה דהא דפליגי בחלוק היינו משום רוע הדמים. **והריטב"א (שם) כתב,** דיכול הבעל הבית לומר דכיון דבשלשה הנוספים קנה לו מין אחר, אינו חפץ להיות תגר למוכרם ולקנות בדמיהם ממין הראשון.

כה) מתני', מותרין ישתמש בהן לפיכך אם הוציא לא מעל. פירש **רש"י בד"ה ואם הפקידן,** דמכל מקום מעל המפקיד. וכן מפורש **בבבא מציעא (מג.)** דהביאו להאי מתניתין וקתני בה להדיא דמעל הגובר. אמנם **הרמב"ם (פ"ז ממעילה ה"י) כתב,** דשניהם לא מעלו, הבעל הבית משום דלא אמר לו להשתמש בהן, והנפקד לא מעל משום דלא היו קשורים וחתומים והויה כמשתמש ברשות. וביאר **המהר"י קורקוס,** דהרמב"ם דחה לה משום דפסק (בפ"ו ממעילה ה"י) דהקונה חפץ במעות הקדש ולא משך לא מעל, משום דכל שלא נהנה ממעות ההקדש ליכא מעילה, ובשליחות חידשה התורה לחייבו אף דלא נהנה, וכיון דחידוש הוא אין לך בו אלא חידוש, דהיינו דווקא היכא שישלחו להדיא. **והתפארת ישראל (בבועז אות ב) כתב,** דברווקא נקט הרמב"ם דלא היו קשורים בקשר משונה, דהיינו שלא היו מותרים לגמרי, ומשום הכי בעל הבית לא מעל דהא לאו מותרין מסרן לו, והנפקד נמי לא מעל משום דלא היו קשורים בקשר משונה. והסוגיא **בבבא מציעא (מג.)** דמבואר דהבעל הבית מעל, היינו במותרין לגמרי כמבואר התם.

כו) מתני', לפיכך אם הוציא לא מעל. עיין **בבבא מציעא (מג.),** דנחלקו רב נחמן ורב הונא, האם מאי דתלי לה במתניתין בהוצאה הוא בדווקא, משום דקודם שיוציאנה השולחני אכתי ברשות הגובר עומדת, או דנקיט לה אגב רישא, דכל שהפקידן מותרים, מיד יצאו מרשות ההקדש ומעל.

כז) מתני', כיון דהוציא את הראשונה מעל דברי רבי עקיבא. ביארו **התוס' בד"ה פרוטה,** דרבי עקיבא לטעמיה בכריתות (כב.) דמחייב אשם תלוי על ספק מעילה. והעיר **הקרבן אורה,** דלא משמע במתניתין דרבי עקיבא בספק מעילה איירי. ועוד, כיון דכבר איפליגו בה בכריתות אמאי הדר נקטה. ועוד, דאי משום ספק מעילה אמר רבי עקיבא, מאי האי דנקט בסיפא ומודה רבי עקיבא באומר פרוטה מן הכיס, הא מעולם לא דברו רבנן ורבי עקיבא אי פרוטה הראשונה קדשה אי לאו. **והרש"ש כתב,** דכדברי התוס' מבואר

שליח בר דעת, מכל מקום כיון דעיקר המעילה הכא היא בהוצאה ושינוי רשות, כיון דהשינוי רשות נעשה על ידי בר דעת, שפיר הויה מעילה. והוסיף **הקרבן אורה,** דמאי דבעינן למילף שליחות במעילה חטא חטא מתרומה, היינו דוקא בשליח בר דעת דקשיא לן דאין שליח לדבר עבירה, ולהא ילפינן מתרומה דשפיר איכא ביה שליח. אבל היכא דהשליח אינו בר דעת לא ילפינן מתרומה. ומאי דמקשינן בסוגיין "והא לאו בני שליחות יננהו", היינו מאי שנא מכל התורה דאין שליחות לקטן, ועלה תירצו, דלענין מעילה כל דניחא ליה בהוצאתו מהני. והוסיף עוד, דהיינו טעמא דשאני מעילה מכל התורה, משום דעיקר המעילה היא קנין המעות על ידי החנוני, וכי היכי דאם שלח פרוטה ביד קטן מעותיו קונות אף דאין הקטן בתורת שליחות, הוא הדין הכא לענין מעילה מהני על ידי מעותיו. ועיין עוד מה שביאר **בקהילות יעקב (סימן י').**

יד) גמ', ורמינהי נזכר בעל הבית ולא נזכר שליח השליח מעל. פירש **רש"י בקידושין (נ:) ד"ה שליח מעל,** דכיון דהבעל הבית לא מעל, חזר הדין ככל התורה דאין שליחות לדבר עבירה, ומשום הכי השליח מעל. והעיר **בחדושי הגרע"א,** דלשיטת דאף בשוגג אין שליחות לדבר עבירה שפיר, אבל לסוברים [עיין **תוס' קידושין (מב:) ד"ה אמאי]** דבשוגג לעולם יש שליח לדבר עבירה, מאי איכא למימר. וכתב, דאלו השיטות יפרשו כדפירש **רש"י בחגיגה (י:) ד"ה שליח,** דאנן סהדי דבעל הבית לא ניחא ליה בשליחות ובטלה ולא שלוחו הוא. ועיין באות הבאה.

טו) גמ', שם. עיין באות הקודמת מה שנתבאר בדברי **רש"י בחגיגה (י:) ד"ה שליח.** ובשיעורי רבי שמואל (קידושין אות שצ) הוכיח מדברי **רש"י,** דאין ענין השליחות במעילה כענין שליחות בקנינים דמוטר את כוח קנינו לשלוחו, דאם כן כיון שביטל לשליח הרי אין במעשיו כלום, ואמאי איהו גופיה מעל. אלא מוכרח דענין השליחות הוא לייחס את מעשה השליח למשלח, ומשום הכי אף דבטל השליחות הרי המעשה לא בטל. אמנם תמה, דכיון דענין השליחות הוא לייחס את מעשה השליח למשלח, וודאי דבעינן לבטל השליחות בפניו, ואמאי יהני האנן סהדי.

טז) גמ', שם. **בחדושי הגר"ח** (על הש"ס בסוגיין) ביאר בשיטת **הרמב"ם (פ"ז ממעילה ה"א),** דהיינו טעמא דהשליח מעל, משום דענין המעילה היא כענין הגזל בנכסי הדיוט, וכי היכי דלענין גזל הדיוט הגזול עבור חברו, הגזול חייב כמבואר **בבבא קמא (עט.),** והוא הדין גבי מעילה יש לחייב את השליח, אלא דחידשה התורה דבמעילה מהני שליחות לחייב את המשלח, וכל שהמשלח ביטל שליחותו, הדר דינא כבהדיוט דהשליח גזלן.

יז) תוס' ד"ה נתנו על גבי הקוף, בסוה"ד (בנמשך לעמוד ב), שלא מצינו בכל התורה כולה זה נהנה זה מתחייב. אמנם **התוס' בקידושין (מג.) ד"ה שלא מצינו** הסתפקו בדין זה גבי מעילה. ועיין **ברכת שמואל (קידושין סימן כ) מה שכתב בזה.** ועיין **לעיל (יח:)** אות כג מה שנתבאר בזה.

יח) מתני', והלך והביא לו נרות ממקום פתילות וכו'. כתב **התפארת ישראל** (יכין אות כ), דצריך לומר דהשליח עביד הכי משום דסבור דהכי אמר לו בעל הבית. אבל אם נתהפך לו והביא נרות ממקום פתילות בלא שיכוון לכך, לכאורה הויה כמתעסק ואינו חייב משום מעילה.

יט) רש"י ד"ה והלך והביא, שניהם לא מעלו בעל הבית לא מעל לפי שלא נעשה שליחותו. **ר"ע מברטנורא** כתב, דלא נעשית שליחותו בפרוטה. והעיר **השפת אמת,** אמאי לא פירש **רש"י** נמי הכי.

דף כא ע"ב

כ) מתני', והלך והביא לו בשלשה חלוק ובשלשה טלית. כתב **רש"י בד"ה והביא בשלשה,** בשלשה דינרי כסף שהם חצי דינר זהב. וכתב **הרש"ש,** דצריך לגרוס **סלעי** כסף. כמבואר **ברש"י בכתובות (צט.) ד"ה דינר של זהב.** ועיין שם **בתוס' ד"ה ונתן לו** דהאריכו לבאר החשבון דדינר זהב.

כא) גמ', שמעת מינה מאן דאמר לשלוחו וכו'. פירש **רש"י בד"ה שמעת מינה,** דשמעת ממתניתין דקתני והביא לו חלוק בשלשה דאף הבעל הבית מעל. וכן נראה מהמשך סוגיין דשמעינן לה מהאי בבא דחלוק וטלית. והעיר **התקנת עזרא,** דלכאורה אף מבבא קמייתא דאתרוג ורימון יש להוכיח כן, דהא חוינן דאף דהביא לו אתרוג בפרוטה ולא בשנים, נתקיימה שליחותו

הדרגת היוזמי

מסכת מעילה דף כא - דף כב

יד אייר - טו אייר התשע"ב

מסכת קנים

פרק א משנה א'

ג) מתני', חטאת העוף נעשית למטן וכו'. כתב היעיר קינו, דאף דנתחלקה חטאת העוף מעולת העוף בעוד ענינים, דהרי חטאת העוף טעונה הזאה ולבסוף מיצוי, ואילו עולת העוף טעונה מיצוי מעיקרא. וכן חטאת העוף נאכלת ועולת העוף אינה נאכלת. מכל מקום מתניתין דאיירא בדיני תערובת דחטאת ועולה, לא קתני אלא לחילוק מקומות דמשום דבהאי חילוקא איכא פסול בתערובת. דאי משום הזאה ומיצוי, הא בדיעבד לא מעכבא. ואי משום החילוק הקטרה, הרי יכול להקטיר הכל ולהתנות דאם היא חטאת מעלה אותה לשם עצים.

ד) מתני', שם. כתב המפרש בד"ה חטאת העוף, דדרשינן לה בזבחים (סד): מדכתיב 'והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח', והיינו קיר התחתון למטה מחוט הסיקרא דבו יש יסוד. ובפירוש הרא"ש הוסיף, דדרשינן בזבחים (נג). מדכתיב 'והיתנה הרשת עד חצי המזבח', דהתורה נתנה מחיצה בין דמים העליונים לדמים התחתונים, שדמים העליונים ניתנים מחצי המזבח ולמעלה, ודמים התחתונים מחצי המזבח ולמטה.

ה) מתני', ואם שינה בזה ובזה פסול. כתב המפרש בד"ה ואם שינה, דדווקא הזאה למעלה פסולה בחטאת אבל מליקה כשרה בכל מקום. ולענין המיצוי הווי פלוגתא במעילה (ח). וכתב היעיר קינו, דשפיר איכא למימר דפסול קאי נמי אמיצוי, והיינו לומר דהמיצוי פסול, אמנם לענין גוף הקרבן אינו מעלה ואינו מוריד דהא המיצוי גופיה אינו מעכב. ועיין שם שהאריך דאיכא נפקא מינה טובא בהא דהמיצוי פסול.

ו) מתני', החובה אחד עולה ואחד חטאת. כתב הרמב"ם (בפירוש המשניות), דאף דאיכא חובה דגר המתגייר דתרווייהו עולות, מכל מקום כיון דאינו שכיח לא תני לה. ובפירוש המשניות הנדפס מחדש (בהוצאת מכון המאור) הוסיף, דאינו מפורש בתורה ולהכי לא תני לה. נולכאורה יש לומר, דגר עיקר חיובו הוא עוף אחד, אלא משום דלא משכחת חיוב דפרידא אחת מחויב להביא קן, ומתניתין איירי דווקא בהנך דחייבים בקן מעיקר דינן (ח.ו.י.).

ז) מתני', אלא שהנדרים מתו או נגנבו חייב באחריותן. וטעם הדבר מפורש במגילה (ח). דילפינן לה מדכתיב 'ונרצה לו לכפר עליו' דאת שעליו הרי הוא חייב באחריותו. ופירש רש"י (שם) בד"ה את שעליו, דדריש לקרא הכי, דנרצה לו דווקא לאחר שכיפר, והיינו דווקא בקרבנות שהן עליו, והיינו דאמר בהו לישנא ד"עליו", דמשמע דכמאן דטעון אכתפיה דמי].

ח) מתני', שם. הקשה בפירוש הרא"ש, אמאי לא תני נמי הא דשנינו במנחות (פב). דנדרים באים מן החולין והנדרה אפילו מן המעשר. ותירץ, דמתניתין בקינים איירי, דבין בנדר ובין בנדרה אינם באים אלא עולות, ועולות אפילו בנדרה לא אתו מן המעשר. והא דלא תני לה במגילה (ח). אף דהתם לא איירי דווקא בקינים, משום דהכא עיקר והתם אגב גררא נסבה, הלכך נקט ללישנא דמתניתין דהכא. והתוס' במגילה (ח). ד"ה אין בין תירצו, דהאי "אין בין נדר לנדרה" אחר שהופרש כבר קאי, ומשום הכי לא נקט דנדרים באים מן החולין ונדרה מן המעשר. והתוס' בבבא קמא (סב): ד"ה מרובה כתבו, דמתניתין איירא דווקא בחילוקים שיש בחובת ההבאה.

דף כב ע"ב
משנה ב'

ט) מתני', אפילו אחד בריבוא ימותו כולם. ביאר בפירוש הרא"ש, דאף דלענין זבחים שנתערבו תנינן בזבחים (עא): דירעו עד שיסתאבו ויביא מדמי היפה שבהם ממין זה ומדמי היפה שבהן ממין זה ויפסיד המותר מבינתו, הני מילי בבהמות דבנות פדיון נינהו. אבל עופות דלאו בני פדיון נינהו, ליכא תקנה ומשום הכי ימותו כולם.

י) מתני', אין כשר אלא כמנין חטאות שבחובה. ביאר המפרש בד"ה חטאת שנתערבה בעולה אין כשר (נדפס בעמוד א), דבגוונא שנתערבה חטאת אחת

להדיא בתוספתא (פ"ג ה"א), דרבי עקיבא מחייבו אשם תלוי.

כח) מתני', שם. עיין מה שביארנו בתוס' ד"ה פרוטה. והתוס' בסוטה (יח). ד"ה חזר רצו לבאר, דאיירינן הכא בדינא דברירא, ואף דקודם דנפל לתערובת ניכר האיסור, מכל מקום סמכינן אברירא. אמנם סיימו דלא איתברר במאי פליגי רבי עקיבא וחכמים. ובקרבן אורה ביאר, דאתי רבי עקיבא למימר דכל שנתערבה לו פרוטה של הקדש בכיסו, אסור לו להשתמש בכל הכיס עד שיוציא פרוטה להקדש, דאותה פרוטה של הקדש לא בטלה וכמו שהאריכו התוס' בד"ה פרוטה.

כט) תוס' ד"ה פרוטה, בתוה"ד, תימה וליבטיל האי פרוטה של הקדש שנפלה. הקשה השב שמעתתא (ש"ו פ"ד), הרי ממון אינו בטל ברוב, וכדאמרין בביצה (לח): הרי שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין של חבירו יאכל הלה וחדי. וכתב, דמוכח מדבריהם דתורת הממון של הקדש יסודה מדין האיסור שבו, וכל דמדין האיסור אינו של גבוה, אין לדון בה נמי מדיני ממונות. ובשערי ישר (ש"ג פכ"ג) כתב, דאין כוונת התוס' שהממון יבטל ברוב ויפטר מלשלם הפרוטה להקדש, אלא כוונתן, דאיסור המעילה יתבטל ברוב כשאר איסורים. ועיין עוד בשערי ישר (ש"ו פט"ו) שתמה על דברי השב שמעתתא, מסוגיא ערוכה בנדרים (נח). דשייך ביטול ברוב בממון הקדש אי לאו דהוי דבר שיש לו מתירין.

ל) בא"ד, אי נמי מטבע חשיב ולא בטיל. עיין במשנה למלך (פ"ז ממעילה ה"ו) שהאריך להוכיח דמדאורייתא אף דבר חשוב בטל ברוב ומה שאינו בטל היינו מדרבנן. והקשה הברכת הזבח, הא כיון דהא נמי מדרבנן, מה הועילו בתירוצם זה.

לא) גמ', מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא. פירש רש"י בד"ה מאי שנא רישא, דאדרבי עקיבא מקשינן מאי שנא רישא דאמר דבראשונה מעל, ומאי שנא סיפא דבאחרונה מעל. וכתב הקרבן אורה, דאף לרבנן יש להקשות מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא, דהא ברישא לכתחילה אסור לו להוציא הראשונות לחולין, אלא דאם הוציא לא מעל עד האחרונה, ואילו בסיפא משמע דאף לכתחילה יכול להוציא הראשונות בחולין.

לב) גמ', כי אתא רבין אמר כיסין אשוורים רמי ליה וכו'. פירש רש"י בד"ה הגדול, דמשמע דדווקא הגדול קדוש, אבל אי ליכא גדול הראשון קדוש. והעיר הקרבן אורה, היכי משמע הכי. אמנם התוס' בד"ה היו פירשו, דאף במתניתין בעי למימר דהמובחר יהיה קדוש.

לג) תוס' ד"ה היו שניים, אבל ארישא לא פריך. ביאר הברכת הזבח, דבשלמא לישנא דרישא דאמר "פרוטה בכיס זה הקדש" איכא למימר דכוונתו אראשונה. אבל לישנא דסיפא דאמר "פרוטה מן כיס זה הקדש" הוי ממש דומיא דשור בשורי הקדש, דקיימא לן דהקדיש את המובחר.

דף כב ע"א

א) גמ', כיסין אלוגין פריך. עיין מה שפירשו בתוס' ד"ה כיסין. והקרבן אורה פירש, דמסיפא דמתניתין משמע דעד הפרוטה אחרונה לא חל ההקדש כלל, ואילו בההיא דשני לוגין משמע דהתרומה חלה מיד על מה שישאר, דאי לאו הכי הא אסיר ליה למשתי.

ב) תוס' ד"ה כיסין, בתוה"ד, מכל מקום דוקא משום שפירש שאני עתיד וכו'. הקשה הקרבן אורה, הא אשכחן תנאי בעלמא דאית להו ברירא אפילו שלא פירש מעיקרא, וכדחזינן באחין שחלקו, דמהני ברירא אף דלא פירשו מעיקרא. וכתב התקנת עזרא, דתוס' לשיטתן, דכתבו בבכורות (מח). ד"ה דכולי עלמא, דרבי מאיר בעלמא מספקא ליה אי יש ברירא, ושאני הלוקח יין מבין הכותים דאיירי במפרש להדיא, ומשום הכי סבירא ליה לרבי מאיר דיש ברירא.

הדרן עלך מסכת מעילה

המפרש בד"ה רבי יוסי אמר, דמסקינן בעירובין (לז). דהכא לאו מדין ברירא אמר לה רבי יוסי, אלא איירי בדהתנו. אמנם הרמב"ם (פ"ח מפסולי המוקדשין ה"ח) סתם ולא כתב דאיירי בדתני. וכתב הכסף משנה, דסבר, דמאי דמסקינן התם בעירובין (לז). דקמשמע לן כדרכ חסדא דאין הקינן מתפרשים אלא בלקיחת הבעלים או בעשיית כהן, למימרא דלא בעי להתנות אתי, דאף דלא התנו כדהתנו דמי.

טו) מפרש, ד"ה רבי יוסי, בתוה"ד, ומפרש שהתנו בשעת לקיחה וכו'. וכן כתבו התוס' בעירובין (לז). ד"ה כשהתנו. ועיין שם בחידושי הריטב"א שכתב, דלפירוש זה מאי דאמרינן במתניתין "שלקחו קיניהן בעירוב", היינו שנתערבו המעות אבל בשעת הקנין כל אחת ביררה לעצמה שתי פרידין ואמרה דקדושת המעות בכל מקום שהן תחול על שתי פרידות אלו. ועיין ביעיר קינו שכתב, דלכך כיוון נמי בפירוש הרא"ש שכתב, "פירוש שלקחו קיניהן בעירוב".

דף כג ע"א

פרק ב משנה א,

א) מתני', קן סתומה שפרח ממנה גוזל לאויר. כתב המפרש בד"ה קן סתומה, דלא מיבעי קן מפורשת דהכי דינא. וכן כתבו התוס' בד"ה קן סתומה, דהוא הדין במפורשת. והקשה התוס' יו"ט, הא שנינו בנזיר (יב). דדווקא קן סתומה יש לה תקנה, אבל קן מפורשת אין לה תקנה. וכתב, דמדברי התוס' (שם) ד"ה קן סתומה מבואר דלא גרסי לה, ובדו"דא דאף לקן מפורשת איכא תקנה, וקושיית הגמ' התם היא רק אשאר קינים דעלמא.

ב) מפרש, ד"ה קן סתומה, בתוה"ד, ולא מיבעיא פרח לאויר העולם כי שמא ישוב כל אחד ואחד כדינו וכו'. אמנם בפירוש הר"ז"ה כתב, דאדרבה פרח לאויר העולם הוי רבותא טפי, דלא חיישינן שמא בא ליד אדם והקריבה לשם חטאת או לעולה וזה הנשאר אין יודעין למה נקבע.

ג) מתני', פרח לבין הקריבות. כתב הרא"ש, דהיינו לבין קינין סתומים העומדים להקרב. ועיין ביעיר קינו שהאריך לבאר מה הכריחו לבאר כן.

ד) מתני', פסול ופוסל אחד כנגד. ביאר הרא"ש, דפוסל הוא אחד בהקרה במקום שהוא נמצא מחשש שמא מקריב את אותו שפרח, וכן פוסל אחד במקום שהלך משם, מחשש שמא יקרב הוא בעצמו ויקבע בחטאת או בעולה ואינו יכול להקריב את בן זוגו. וכן כתב הר"ז"ה. אמנם הראב"ד כתב, דפוסל אחד היינו דפוסל אחד שלא עלה לבעלים אחד מקינו לחובה בין במקום שהלך משם ובין במקום שהלך לשם, דדלמא הוקבע הוא כבר לחטאת או לעולה על ידי הקרבת בן זוגו, ושמא הוא לא נעשה כדינו, ולא עלה לבעלים לשם חובה.

ה) מתני', שהגוזל הפורח פסול ופוסל. הקשה התפארת ישראל (יכין אות ו), מה נתחדש בהאי טעמא, הא הוא גופיה הדין דקתני ברישא. ועוד, מאי האי דנקט תנא "שהגוזל הפורח" בסתמא, הרי האי דינא איירי דווקא היכא דפרח לבין הקריבות. וביאר, דכוונת התנא לאשמועינן רבותא וטעמא דמילתא בהדי הדדי, דאף שאותו גוזל הפורח פסול להקרה במקום שנמצא, מכל מקום לא דמי לפרח לבין המתות, משום דכיון דיש מהן שקרבו, הרי יש לחוש שהקריבו אותו עצמו שפרח, ומשום הכי פוסל אחת ממקום שפרח משם. והיעיר קינו כתב, דכוונת מתניתין לאשמועינן דגוזל הפורח בכל גווני פוסל אחת ממקום שיצא משם ובמקום שהלך לשם, בין כשפרח מעיקרא וכן כשחזר לקינו, וכדלקמן משנה ג.

משנה ב',

ו) מתני', פרח מזו לזו פוסל אחד בהליכתו. ביאר המפרש בד"ה כיצד, דהאי פוסל אחד בהליכתו, היינו ממקום שפירש פוסל אחד, דאם יקריב את כל השלש פרידין הנשארים, הרי יקבע אותו שפרח או בחטאת או בעולה, ולא יוכל להקריב ממקום שפרח לשם אלא שתי פרידין, כדין חטאת או עולה שנתערבו בחובה דאין מקריבים אלא כמנין החטאות או העולות שבחובה. והוסיף הרא"ש, דהכי עדיף טפי דממקום שפרח לא יקריב אלא שתיים, דעתה ממקום שפרח לשם יוכל להקריב שני פרידין לחטאת ושני פרידין לעולה, ואיכא רווחא להקדש טפי משאם יקריב מאותו שפרח משם שלשה פרידין,

בשתי קינין של חובה, הרי יכול להקריב רק שני חטאות, כמנין חטאות החובה שעליו. אבל אינו יכול להקריב עוד אחת משום זו שהתערבה עמהם, דהא יש לחוש שמא אותה השלישית משל שני קיני חובה היא, והרי משני קינים אין עושיין אלא שתי חטאות. ובפירוש הרא"ש [וכן מבואר ברמב"ם (בפירוש המשניות)] כתב, דמאחר דהקריב אחת מן הקינים לשם חטאת, הרי נקבעה הפרידה השנייה בעולה, ועתה הוי ככל תערובת חטאת ועולה דימותו.

יא) מתני', שם. הקשה החק נתן, היאך מתכשרי כמנין החטאות שבחובה, הא אחר שהקריב אחת ורוצה להקריב השנייה, דלמא מאותו קן דכבר הקריב ממנה קמייתא לחטאת, וכבר נקבעה לעולה ואינו יכול לעשותה לחטאת. וכתב, דצריך לומר דאיירי בהפריש פרידין לצורך קינין, ומשום הכי אין עשיית האחד קובעת את השני, אלא דצריך להקריב מחציתן חטאות ומחציתן עולות. [ולפירוש המפרש (באות הקודמת) ניחא בפשיטות. וצריך לומר דאף לפירוש הרא"ש דעשיית האחת קובעת את חברתה, לאו למימרא דקובעת דווקא את בת זוגה, אלא קובעת אחת מן התערובת דצריך לעשותה לעולה, ולהכי אינו יכול להקריב טפי ממנין החטאות שבחובה, דהרי אלו שנשתיירו מן הקינין נקבעו בשם עולה, ועתה הוי תערובת חטאת ועולה. (ח.ו.)].

יב) מתני', שם. כתב הרא"ש בד"ה חטאת, דאחר שהקריב כמנין החטאות שבחובה, השאר ימותו כדין עולה שהתערבה בחטאות. אמנם הרמב"ם (פ"ח מפסולי המוקדשין ה"ג) כתב, דיראה לי שיעשה כולן למטה כמעשה חטאת. וכן כתב הרמב"ם (שם ה"ד) גבי סיפא דנתערבה נדבה בין הקינים, דיראה דיעשה את כולם למעלה. והשיג עליו הראב"ד, דטעות גדולה היא, דכיון דיש בהו אף עולות, וכי יאמרו לו לכתחילה לך והקרב פסולים למזבח. וכתב הכסף משנה, דכיון דאיירינן הכא בקנים סתומים ואכתי לא קרא עליהם שם עולה, אינם פסולים לגבי מזבח. והוסיף, דמאי דתני במתניתין דיעשה רק כמנין החטאות שבחובה, ובסיפא כמנין העולות שבחובה, היינו בגוונא דעשה רק מחציתן. אבל אם עשה את כולם למטה או בגוונא דרישא שעשאן לכולן למעלה, הרי יצא אף ידי זו שנתערבה בהן. והקשה המקדש דוד (קדשים סימן כח אות ב), הא כיון דהקריב למטה כמנין החטאות שבקינים, הרי נקבעו השאר לעולה, והדר הוי כמפורשין ואמאי שרי לעשותן למטה. אלא דצריך לומר דלא איירי הכא במפרש דמה שעושה למטה או למעלה, הוא לשם קביעות שמן, אלא מתורת המשכה הוא דעבדי הכי, וכדאמרינן בזבחים (סו). דעולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת העוף, נמשכת ונעשית חטאת העוף. ואף דאמרינן התם דבחטאת שעשאה למעלה לא אמרינן הכי, הני מילי היכא דכבר נתפרש שמה לחטאת, אבל הכא דבסתומים איירי, שפיר מהני המשכה אף לשנותה לעולת העוף. וכיון דלאו בקביעות שם איירי הכא, אין הקינים מתפרשות בהקרבת הפרידה האחת.

משנה ג,

יג) מתני', בין משם אחד ובין משני שמות וכו'. כתב בפירוש הראב"ד [וכן הוא בפירוש הרא"ש], דאתי למימר דאפילו באשה אחת ובשם אחד הוי כתערובת קינין, ואיירי דווקא היכא שהפרישה כל קן וקן בפני עצמו. ומשום הכי אמרינן דאיכא הכא תערובת ואין הכהן יכול לעשות אלא מחצה, חציין למטה וחציין למעלה, אבל טפי ממחצה אינו יכול לעשות. אבל היכא שהפרישה פרידין בעירוב ואמרה אלו לשתי חובות שעלי, הרי הכהן יכול לעשות איזה שתיים שיחפוץ לעולה ואיזה שתיים שיחפוץ לחטאת. והקשה הר"ז"ה, דאי הכי, אף האי דינא תליא בביריא ורבי יוסי היא [ועיין באות הבאה], וממתניתין משמע דדוקא סיפא דברי רבי יוסי. ומשום הכי ביאר, דכוונת המשנה, דבאשה אחת שתי שמות הוי כשם אחד להקל דאמרינן דיכול הכהן לקבוע אלו לחטאות ואלו לאשמות. ובשתי נשים אפילו משם אחד הוי כתרי, ועלה אמרינן דאינו יכול לעשות אלא מחצה, רביע למעלה ורביע למטה, ודווקא עלה פליג רבי יוסי.

משנה ד,

יד) מתני', רבי יוסי אמר שתי נשים שלקחו את קיניהן בעירוב וכו'. כתב

מכירים באותה המשווירת אם היא החטאת או העולה, ומשום הכי ימותו הסתומה עם זו שפרחה דהרי הוי כנתערב בה ואין יודע מה נתערב בה דאין לה תקנה.

משנה ה'

(ג) **מתני'**, או שפרח מן האמצע לצדדין הרי כולם ימותו. ביאר הראב"ד, דאתי לאשמועינן, דאף דבצד אחד יש רוב פרידות, מכל מקום לא אמרינן ביה כל דפריש מרובא פריש ונימא דפרש מהתם, ואם הם חטאות אף זו שפירשה חטאת היטא, משום דבקדשים לא אזלינן בתר רובא דנייד גזירה אטו קבוע. והר"זה ביאר, דאתי לאשמועינן דלא מדמינן לה למאי דאמרינן בפסחים (מד). גבי שתי מדוכות ולפניהם שתי קדירות דתלינן דהתרומה נפלה לתרומה והחולין לחולין, משום דהתם הוי דרבנן בעלמא, אבל הכא בקדשים דהוי ספיקא דאורייתא יש להחמיר.

(ד) **מתני'**, כיצד האשה שהביאה חטאתה תור ועולתה בן יונה תכפול ותביא עולתה תור. כתב הרא"ש, דאם אכתי לא הקריבה את הראשונה, הרי תצא לבית השריפה. ועוד כתב, דאין נפקא מינה מה הקריב הכהן ראשון אלא לעולם אזלינן בתר החטאת. והר"זה כתב, דמדנקט תנא "האשה שהביאה", משמע דאיירי דווקא היכא דכבר הקריבה. אבל אם רק הפרישה ולא הקריבה, כולי עלמא מודו דעדיף לכפול בעולה דשניהם יקרבו, משום דעולה אתיא אף בנדבה, ולא לכפול בחטאת שתצא אחת מהן לבית השריפה. וכן כתב הר"ש מסברא דנפשיה]. אמנם הראב"ד כתב, דהאי הביאה דקתני היינו הפרישה, דכיון דהפרישתו עומדת להקרה וקבעה.

(טו) **מתני'**, בן עזאי אומר הולכין אחר הראשון. ביאר הראב"ד, דבן עזאי סבר דהראשון הוא העיקר, וכיון דגבי יולדת הקדים קרא עולה לחטאת, שמעינן מינה דאפילו אם תקדים העולה היא העיקר וקובעת את כל הקן. וכן כתב הר"זה דפלוגתייהו בסברא, ואף דבסיפרא ילפו מקראי, עיקר קרא אתי למימר דבעינן תרווייהו מחד מינא, וכל חד מוקים לה לפי סברתו.

(טז) **מתני'**, עולתה ומתה לא יביאו יורשין חטאתה. כתב הרא"ש, דגמירי הלכתא דאין כפרה למתים וחטאת שמתה בעליה למיתה אולא. ועיין בפירוש הראב"ד שהוסיף, דחטאת זו אף דלא באה לכפר אלא להכשיר, מכל מקום אינה באה לאחר מיתה. וכדבריו מבואר במנחות (ד): דאמרינן התם דאין מכשיר לאחר מיתה.

(יז) **מתני'**, שם. הקשה בפירוש הרא"ש, דבתורת כהנים דרשינן דאף אם הביאה עולתה ומתה יביאו יורשין עולתה. ותיריך בשם הר"ר יעקב מאורליינש, דהתורת כהנים בחטאת העוף איירא, וכי היכי דבחטאת ציבור לא נאמרה האי הלכתא משום דלא משכחת לה בכולהו חמש חטאות, הוא הדין בחטאת העוף, דהא בעופות נמי לא משכחת לכולהו חמש חטאות, דהרי אין תמורה בעופות. [וכן כתב המפרש בנזיר (כא): ד"ה והיינו טעמא]. ובשם הר"י כתב, דגירסת התורת כהנים משובשת, ועיקר האי דרשא אתי למימר דלא יביאו היורשין חטאתה, ואסמכתא בעלמא היא, דהרי מהלכה למשה מסיני ילפינן לה. [וכן כתבו התוס' במנחות (ד): ד"ה לא יביאו. ועיין במשמרות כהונה (במנחות שם) שכתב, דאי נימא דההלכה לא נאמרה בעופות, שפיר איכא למימר דדרשא גמורה היא]. ובשם הריצב"א כתב, דמתניתין איירא בהפרישה חטאתה מחיים, ומשום הכי תמות. אבל התורת כהנים היכא דלא הפרישה מחיים מיירי, ואתי כמאן דאמר שיעבדא דאורייתא, ויביאו היורשין חטאתה, אבל לא שתקרב לשם חטאת, אלא יקריבו עולה כדרך שמקריבין מותר חטאת.

דעתה לא יכול להקריב ממקום שפרח לשם אלא שני פרידין גרידא. והתפארת ישראל (יכין אות ז) כתב, דזו שפרח ממנה יש להפסידה משום דלא שמרה קינה, ואין ראוי להקריב ג' פרידין משלה ולהפסיד חברתה שלא פשעה.

(ז) **מתני'**, שם. עיין באות הקודמת מה שביארו המפרש והרא"ש. אמנם הראב"ד ביאר, דהכא איירי בגוונא שהכהן עבר והקריב את כל השלשה פרידין שנשארו לאחר פריחת הגזול, דאם הקריב שלשה חטאות, הרי בעלת החמש פרידין אינה יכולה להקריב חטאת אחת. ואם הקריב שלשה עולות, הרי בעלת החמש אינה יכולה להקריב עולה אחת. ואם את של בעלת החמש הקריב קודם, הרי אוסר על בעלת השלש להקריב אחד.

(ח) **מתני'**, הראשונה והשניה אין להם כלום. הקשה הר"זה, כיון דהראשונה לא קרב ממנה כלום, אמאי אינו יכול להקריב אפילו אחד משל השניה, הרי אף דמשום אותו שפרח לשלישית פוסל הוא אחד כנגדו, מכל מקום מחמת אותו שפרח לראשונה ליכא למיחש למידי דהרי אסור הוא בהקרבה. ותיריך, דמכל מקום גזרו אטו אותו שפרח לשלישית ועשו את שאינו קרב של הראשונה כאילו קרב ואוסר אחד כנגדו.

(ט) **מתני'**, פרח וחזר. כתב המפרש (נדפס לקמן עמוד ב) ד"ה פרח וחזר, דהאי פרח וחזר לא קאי אשתים הראשונות, דכיון דאין בהם כלום להקרה, דינם למיתה, ואם חזר ופרח מהן, הרי הוי כחטאת המתה שפרחה דאוסרת לכולהו. אמנם הרא"ש כתב, דכיון דמה שאינן קריבות היינו מחמת ספיקא, תו אין אוסרים בתערובת, דהא הוי ספק ספיקא דחטאות המתות. והוסיף, דמכל מקום אראשונה וודאי לא קאי, דהא אי נתערבה מן הראשונה, היכי שרי להקריב מן החמישית השישית והשביעית יותר מגזול אחד, הא יש לחוש שהשנים שהתערבו בהן הם כל הקן הראשון, וכשהקריב האחד לחטאת או לעולה קבע את חבירו לעולה או לחטאת והוי כנתערבה בהן חטאת או עולה ואין קריבין כלל.

(י) **מתני'**, והשביעית יש לה ארבע. ביאר הר"זה, דאף דאשביעית לכאורה ליכא למיחש משום הא דחזרה ופרחה ממנה לשישית משום דהרי אין מקריב מן השישית כלום, מכל מקום גזרו פריחה שלישית אטו פריחה שניה, דאם לא נאסור אחת משום פריחה שלישית, יאמרו דאף משל פריחה שניה אינה אסורה.

דף כג ע"ב

(יא) **מתני'**, ויש אומרים השביעית לא הפסידה כלום. כתב המפרש בד"ה ויש אומרים, דליכא למימר דלא הפסידה כלום ויכולה להקריב את כל הז' קניין, משום דלישנא לא משמע הכי. וביאר התפארת ישראל (יכין אות כח), דכיון דכבר נדחו ממנה שתי קינים בחזרה ראשונה ושניה, כיון דנדחו תו אין חזרוין ונראין. ובחידושי הגר"א כתב, דלא הפסידה כלל ויכולה להקריב את כל שבעת הקינים דידה.

משנה ד'

(יב) **מתני'**, קן סתומה וקן מפורשת וכו'. כתב המפרש בד"ה קן סתומה, דאיירי אחר שהמפורשות גופיהו נמי נתערבו ואין יודע מי לחטאת ומי לעולה. והיינו דקתני בסיפא דאם פרח מן המפורשת בתחילה ימותו כולם. אמנם הרא"ש כתב, דרק על ידי שפרחה אחת מן הסתומה לתוך המפורשת נתערבו ואין יודע עתה כל אחת לשם מה עומדת. ומה דקתני בסיפא דאם פרח בתחילה מן המפורשת לתוך הסתומה ימותו כולם, היינו בגוונא דאין

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרק היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ה"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©